

Vida

Slovenske kulturne akcije

Leto XXIII, 1-2

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

Januar-februar 1976

cankarjeva beseda

Jezus je hodil po svetu, prišel je tudi k nam. Kraji so bili tako bogati, da se je sam začudil. Kakor da jih je bil čisto ponevedoma ustvaril. Šel je, šel je po cesarski cesti. Njegovo srce je bilo tako zvrha polno ljubezni, da je gledalo in iskalo, kam bi dalo svoj blagor.

Na kantonu kraj cesarske ceste je sedel človek in je bridko jokal.

Jezus je stopil k njemu in ga milo vprašal:

»Kaj ti je, mož, da tako bridko jokaš?«

Človek je zmajal z glavo, ni pogledal, nič odgovoril.

Jezus pa se je nagnil k njemu in je rekel nadalje:

»Povej, kaj je, da ti morem pomagati!«

Človek je rekel v svoje mokre dlani:

»Meni ni pomoči ne na zemlji ne v nebesih!«

Jezus pa se je zgrozil in je rekel:

»Jaz sem Jezus, tvoj Bog. Kdo si?«

Zaihtel je človek in je odgovoril:

»Slovenec sem!«

Takrat se je Jezus sam bridko razjokal in je šel dalje po svoji poti.

»slovenska legenda«

Lepa Vida je stala ob oknu in je gledala na morje in njene solze so kapale v morje. Takrat je potrkal na njeno srce, reklo je pred durmi njenega srca:

»Kadar bo tvoja žalost največja, pobegni iz zlate ječe, vrata bodo odprta in ladja bo pripravljena!«

In ko je bila njena žalost največja, je pobegnila ob tihi polnoči in je stopila na ladjo...

Stal je ob morju paradiž, ustvarjen za njeno ljubezen.

»lepa vida«

IVAN CANKAR, LASTNA PODOBA (risba)

v cankarjevo leto

1976 nam oznanja stoletnico Cankarjevega rojstva. Cankarjevo leto. Slovenci doma, v zamejstvu in zdomstvu stopamo vanj s pričakovanji in upanjem. S pričakovanji, da nam bo pomembni jubilej poživil duhovno rast in ustvarjalno moč; da bo slovenski kulturni pričevalnosti prinesel resničen evropski pomen in priznanje, kot ga po vsej pravici zasluži; da bo slovenski kulturni svet povezal v trdno celoto svobodne volje in svobodnega kulturnega življenja, brez ukazov in namigov od zgoraj, brez farizejstva in zgledivanja od strani. Z upanjem pa, da bi to leto bilo vzgib k uresničenju tiste duhovne revolucije med Slovenci, ki nam jo vošči Prešernov genij: *da bi zedinil rod slovenske cele...* – in jo začne uresničevati videc Cankar: *narod si bo pisal sodbo sam...* Četudi je očito, da je Cankarjev ideal duhovno, kulturno in politično svobodnega slovenstva v eni ozemeljski skupnosti, v enakosti in polnosti priznanja in pravic z drugimi narodi še daleč za zarjami, ni zato ob vstopu v Cankarjevo leto manjše naše upanje na skorajšnje uresničenje tega ideala. Nasprotno: upanje raste, kot raste iz bolečin, trpljenja in ognja živeta in doživeta slovenska osveščenost. Nagli in preteči premiki na svetovni šahovnici znanijo tudi Slovencem nov čas: upajmo, da boljši, lepši, kot smo ga bili vajeni živeti.

KO SE ob vstopu v Cankarjevo leto zmislimo na dokaj trpko stvarnost o Sloveniji: doma, za mejami, po čezmoskih kontinentih, nam je tesno pri srcu. A tesnoba se sprevrže v zavestno upanje in vero v slovenstvo, v njegovo moč, če pomislimo, da je trojna Slovenija vsem težavam, neurjem in pritiskom od znotraj in od zunaj navkljub duhovno povezana in srčno močna. Slovenski genij ne pozna in ne prizna krivično po sili zastavljenih in zastavljenih političnih in etničnih meja; ne loči med domovinstvom, zamejstvom, zdomstvom, kadar gre za žlahten sad slovenske stvaritve: dokler je sad slovenski, je skupna last vseh Slovencev, naj so in smo kjer koli že. Prešeren in Cankar vežeta na vid razbito slovensko narodno srenjo v neločljivo celoto, ki je ne načne in ne zmore nobena vsiljena, tuja učenost.

OB VSTOPU v Cankarjevo leto si iz srca voščimo, da bi nam bil vsem Slovincem véliki Vrhničan samo Cankar in ne več kot Cankar. Cankar brez navezkov in priveskov. Cankar brez političnih in strankarskih emblemov. Cankar revolucionar duha — ne revolucionar nasilja; revolucionar za slovensko zavestnost — proti kulturni nebržnosti in le prevečkratni poniglavosti; revolucionar slovenske samoniklosti in samobitnosti — proti vsakršnemu duhovnemu hlapčevstvu, ki ponižuje in ubija; revolucionar slovenske duhovne in narodne svobodnosti — brez vsiljenih tujih nauk in brez tuje naobleke, ki so nam v kvar in nas razdvajajo; revolucionar miru — v žlahtni umirjenosti duna. To je Cankar resnično bil. Kdor ga drugače predstavlja, potvarja njegovo podobo.

CANKAR ni bil politikant; ni bil strankar; ni bil literarni kramar, ne umetniški konformist. Cankar ni podiral. Ni rušil. Ni sovražil. Cankar je dvigal. Cankar je zidal, Cankar je ljubil. V ljubezni izgorel. Za

slovenstvo. Za svojo poslednjo podobo iz sanj. Za tisto, na kateri stoji zapisano z njegovo zrelo, moško roko, s krvavečim srcem, z najvišjim naponom vere, upanja in ljubezni: MATI — DOMOVINA — BOG.

CANKAR. Umetnik. Slovenski. Z vso revo. Z vso veličino. Nenehno v duhovnem boju. Ker je slovenskemu umetniku še za dolge čase odmerjen boj. Nenehno na barikadi slovenskega duha. Živ ogenj, ki sije ljubezen. Žgoča beseda, ki žehti upanje. Do poslednjega vlakna srca in duha zaljubljen v svojo Dolino šentflorjansko. Kaže ji napake, ker sanja, da bi bila brez napak:

»Vse tvoje sladkosti sem poznal, vse tvoje levote. Ampak ljubil sem te šele, ko sem trpel zaradi tebe. Spoznal sem tvoj resnični obraz, ko sem ugledal njegovo senco. — Iz tvoje blagoslovljene zemlje rastejo tenke, visoke korenine in se oklepajo kakor slak moje duše. — Le kdor je močan onstran tebe in preko tebe, te lahko zavrže. Jaz te nisem zavrzel, ker sem slab in ker je ljubezen prevelika v mojem srcu. Tako velika, da je mati moje moči: kako bi jo zavrzel dolino šentflorjansko? Ti studenec vseh mojih sanj in vsega mojega trpljenja... — Zakaj jaz sem v tebi in ti si v meni. Zaradi tebe sem trpel bridkost in nadlogo; pa sem ti pogledal v obraz in sem spoznal, da sem trpel tvojo nadlogo in tvojo bridkost.«

CANKAR ob stoletnici. Njegov duh kliče v slovensko vstajenje, v svobodo, v pravico. Utrimo to slovensko leto pot slovenski misli čez morja, čez vsiljene politične in neslovenske ideološke meje prav v srce Slovenije, da se razraste in zazori v prežlahten sad SLOVENSKA SVOBODA — v soncu Cankarjeve stoletnice!

miklavž trpotec

editorial

no protestes nunca

A poco menos de un mes de haber recuperado su libertad por mediación de los comunistas franceses, el científico ruso Leonid Pljušč ha referido el horror y la desesperación experimentados durante tres años en una de las tantas prisiones soviéticas para presuntos "enfermos mentales", eufemismo éste que se aplica a todas las personalidades intelectuales que manifiestan alguna forma de disidencia con el régimen. Las declaraciones del matemático soviético, que dijo ser partidario de un "comunismo humanista", fueron difundidas horas antes de iniciarse en París las sesiones del duodécimo congreso del partido Comunista francés.

Pljušč declaró que en la prisión le inyectaban azufre y drogas para el cerebro, a fin de anular su personalidad. "Contemplé con horror —afirmó— mi diario progreso hacia la degradación intelectual, moral y personal. Perdí prontamente todo interés en los problemas políticos, después en las cuestiones científicas y finalmente en mi mujer y mis hijos". Las inyecciones de azufre hacen elevar la temperatura a 40 grados y la incomodidad que provocan es tan grande, dijo, que "uno se revuelve incansablemente buscando en qué posición ponerse". Un preso llamado Grigoriev no soportó los efectos de las drogas y murió al estallar el hígado.

El ex "alienado" declaró que cuando fue conducido a la cárcel de Dniepropetrovsk, Ucrania, los demás presos el formularon esta advertencia: "No protestes nunca, porque si lo haces te inyectarán drogas para el cerebro, azufre, o no te dejarán ir al baño". Las inyecciones de azufre —comentó— se las ponían casi siempre "a los acusados de portarse mal, especialmente a los que querían ir al servicio fuera de las horas señaladas". Por estas y otras penurias relatadas con crudeza, Pljušč exhortó a prestar ayuda a "los presos políticos que aún permanecen en las cárceles de la Unión Soviética".

Difícil será entender que después de haber sufrido en carne propia las arbitrariedades de un sistema que recurre a los procedimientos más denigrantes de tortura física y moral, el científico soviético pueda aún evitar la existencia de alguna forma de "comunismo humanista". Quedan en pie, sin embargo, al margen de esta reflexión, sus graves acusaciones, que son un testimonio irrecusable de las condiciones políticas y sociales imperantes en el continente rojo. Sería de desear que tales denuncias no pasaran inadvertidas a los pretendidos "tribunales" y "cortes internacionales" que reclaman el cumplimiento de los "derechos humanos" en todos los países, menos en aquellos en que se los viola groseramente en nombre de inhumanos postulados.

na pot

nikoli ne protestiraj

Komaj dober mesec potem, kar je po posredovanju francoskih komunistov spet svoboden, je ruski znanstvenik Leonid Pljušč popisal strahote in obup treh let, ki jih je živel v eni neštevilnih sovjetskih ječ, namenjenih navideznim „duševno bolnim“, prilastica, ki jo nadejajo vsem intelektualcem, če se drznejo pričati svoje nesoglasje z režimom. Izjave ruskega matematika, ki se je predstavil za pristaša „humanističnega komunizma“, so v Parizu objavili nekaj ur pred začetkom XII. kongresa francoske komunistične stranke.

Pljušč je povedal, da so mu v ječi vbrizgavali žveplo in možganska mamila, da bi mu zlomili osebnost. „Z grozo sem dan na dan sledil nenehnemu duševnemu, moralnemu in človeškemu propadanju,“ je zatrdil. „Brž me je minilo vse zanimanje za politiko, potem za znanost, nazadnje za ženo in otroke.“ Injekcije žvepla poženejo telesno toploto na 40 stopinj; nevedeje, ki ga povzročijo, je tolikšno, pravi, „da se človek ven in ven vrti in išče pravšno držo“. Nekí jetnik Grigoriev posledic teh injekcij ni prenesel; umrl je, ker so se mu raztrgala jetra.

Bivši „duševni bolnik“ je povedal, da so ga sojetniki, ko so ga pripeljali v zapor v Dnjepropetrovsk, opozarjali: „In pa — nikoli ne protestiraj, sicer te bodo natrli z injekcijami za možgane, z žveplom, ali pa ti ne bodo dovolili na stranišče.“ Žveplene injekcije, je pravil, so skoraj vedno namenili „jetnikom, ki so jih dolžili slabega ponašanja, posebej takšnim, ki bi hoteli na stranišče zunaj za to odmerjenega časa“. Ko je opozoril na takšno in podobno trpljenje, ki ga je popisal brez lepšanja, je Pljušč pozval na pomoč „političnim jetnikom, ki še tiče po ječah v Sovjetski zvezi“.

Težko bo človek razumel, kako more znanstvenik, ki je na lastni koži občutil krivice političnega sistema, ki se poslužuje najpodležjšega fizičnega in moralnega mučenja, še zagovarjati nekakšno „humanizacijo komunizma“. Seveda ta pomislek v ničemer ne spremeni njegovih težkih obtožb, ki so nesporno pričevanje o političnih in družbenih razmerah na rdečem kontinentu. Človek bi si želel, da bi te obtožbe ne naletele na gluha ušesa „pred sodnijami“ in „mednarodnimi sodišči“, ki vneto pozivajo na vestno izpolnjevanje „človeških pravic“ po svetu, razen tam seveda, kjer jih v imenu prav nečloveških namenov podlo kršijo.

moj Bog

KO pride noč, sodruga fantazije,
in mir objame polje in goré,
se raz podobe moje galerije
spominov temni zastori spusté.

In duh se med spomini lahno vije
in moje ranjeno drhti srce,
in pozna ura v tihi noči bije,
in vedno še oči v temò strmé.

Takó pred Bogorodico trepeče,
sedaj vstajaje, a sedaj vmiraje,
do jutra srca gonobeči plamen.

O da bi tudi ti, srcé goreče,
ob grobu zadnje že biló postaje
in vzdihnilo že k nji poslednji Amen!

dragotin kette
1876 - 1976

19. januarja 1876 se je rodil v Premu na Notranjskem. Z Murnom, Cankarjem in Župančičem predstavlja slovensko Moderno. Umril je mlad, 26. aprila 1899. To je leto Cankarjeve Erotike in Župančičeve Čase opojnosti.

Tiho, pretiho je šlo mimo Kettejevo življenje. Tiho gre mimo tudi njegova stoletnica. Njegove pesmi bodo za vse čase med najvišjimi slovenskimi pesniškimi zakladi.

V pesnikov spomin objavljamo enega njegovih najlepših sonetov in Cankarjevo gloslo o njem v črtici Konec literarne krčme.

ivan cankar, konec literarne krčme

OB Radeckega cesti, blizu mitnice, je stala ponižna krčma, ki so jo lani podrli. Meni je bila ljuba, kakor so človeku ljubi vsi kraji, ki ga spominjajo na mladost; in kakor so meni še posebno ljubi vsi kraji, ki me spominjajo na enega najplemenitejših, po duhu in srcu najvišjih ljudi, kar sem jih poznal, na Ketteja.

Pred petnajstimi leti sva zahajala s Kettejem skoraj vsak večer v tisto krčmo. Takrat so jo imeli v najemu Likarjevi, stregla nama je rdeča Pavla. Krčmar je sedel v kotu, fes je imel na glavi in dremal je; še drema je pripravoval o turških vojskah.

Grenki časi so bili; zdaj jih obseva sladka luč mladosti, v spominu ni več grenkobe. Ali takrat je bilo težko, težko. Ketteja so bili iz ljubljanske gimnazije sramotno izgnali; njemu ne v sramoto. Kakor v zraku je bilo njegovo življenje. Študiral je veliko, toda nemirno, brez vsakega načrta in vsenavskriž. Bral je, karkoli je dobil; če je bila slovnica, se je začel učiti jezika in ni vpraševal, kaj bi s tistim znanjem; tako se je učil madžarščine, turščine; pravil je tudi, da bo bral Hafisa v izvirniku. Najmanj se je ukvarjal s študijem za preskušnjo, ki jo je pozneje delal in napravil v Novem mestu. Kar je bilo s šolo v kakršnikoli zvezi, je iz vsega srca sovražil; vzroka je imel dovolj.

Stanovala sva skupno v Vodmatu. Hodil je poučevat Franzotove otroke v šiško. Takrat, ko se živ krst ni zmenil zanj, ko je bil osamljen in pozabljen, ga je gospa Franzotova dolgo časa varovala najhujše sile. Poučeval ni veliko, ker so ga otroci imeli preveč radi in je tudi sam bil med njimi kakor vesel otrok.

V krčmi sva snovala imenitne načrte, o odrešenju iz vseh nadlog. Pričela sva poleg verzov pisati še prozo. Najprej podlistke za Slovenca, ali pravzaprav za Kallana, ki ni plačeval po vrstah in kolonah, temveč po sili in potrebi. Ketteju pa se je zazdelo, da bi tako delovanje nikoli ne doneslo ne veliko blaga in ne veliko časti, zato je z ogromno gesto zasnoval delo, ki se ga je tudi čisto resnobno lotil. Nameraval je napisati vso zgodovino slovenskega naroda v obliki romana. Začel je s kraljem Matjažem in sam ta uvod je že obsegal blizu trideset konceptnih pol, ko se je nestalnemu pesniku zavezalo. Bog vedi, kam se je izgubil ta rokopis. Nato je pisal vaške idile. Troje jih

je nekoč bral na Drenikovem vrhu ob zborovanju dijaške Zadruga. Natisnjene niso bile nikjer, ali prav dobro se še spominjam, da so bile vredne Kettejevega imena.

Ob tistem času je tudi bilo, ko sva se obadva začela ukvarjati z dramatikom. Kette je tudi v dramati nameraval opevati kralja Matjaža, jaz pa sem mislil na kmečke punte; on ni dovršil niti enega akta, jaz tudi ne. Za tolažbo sva začela dramatisirati Rokovnjače; na zelo preprost način – on se je lotil prvega akta, jaz pa drugega. Začel je takole: »Gozd. Noč. Luna. Polonca sedi na veji – « Ne vem, čemu jo je bil posadil na vejo, le toliko se spominjam, da je govorila v kvinarjih, ki jih je šlo najmanj po pet na en sam stavek. Jaz sem v svojem drugem delu po vrsti moril in ubijal, Kette pa je tožil, da zanj nič ne ostane. Iz vseh skrbi in nadlog se je od jutra do večera smejal humor.

Pred mrakom sva se sprehajala po Ljubljanskem polju, ki je bilo najljubši sprehod tudi Murnu in Župančiču. Tam ni bilo nič hudih misli; srce je bilo svobodno in lahko pod širokim nebom. Polje je prepevalo; najbolj razločno je Murn slišal njegovo pesem in najlepše ji je odpeval.

Ko se je zvečerilo, sva se napotila v krčmo in sva posedela časih pozno v noč. Kette je srebral vino v kratkih, naglih požirkih, kakor srebljejo kavo stare ženice. Ko sem bil lani poslednjikrat v tisti krčmi, sem sedel za mizo, kjer sva ponavadi sedela. Čisto razločno sem videl njegov obraz, slišal njegov glas. Nemirno in živo je bilo vse – oči, košati brki, roke in život. Vzel je s stene kitaro in je z mehkim, prijetnim baritonom zapel o starčku. Prišle so lepe sanje; misel je odgrinjala zagrinjalo prihodnosti in je gledala samo svetlobo. Nikjer ni bilo strahu pred smrtjo, ne pred popotništvom brez doma.

Leta 1898 sem se odpeljal na Dunaj in nisem Ketteja nikoli več videl, ne njega in ne Murna. V krčmo ob mitnici so zahajali drugi gostje. Zdaj je ni več – ne krčme, ne Ketteja, ne Murna; pokošeno je vse; življenje, visoke sanje, upanje v prihodnost; ostal je samo še spomin, in še ta ni vesel.

objavljeno v Dom in svetu, 1911

prešernov dan - slovenski kulturni praznik

3. decembra lani je slovenski svet doma in v svetu počastil 175 letnico Prešernovega rojstva. Ob novi obletnici pesnikove smrti se ga spominjamo z njemu posvečeno pesmijo, ki jo je zapel njegov vredni naslednik iz ljubljanske cukrarne.

francetu prešernu

*KOT svetel kerub duša tvoja sred višin
hitela v daljo neutolažena,
v očeh globokih ljudskih bolečin
najhujša je bila izražena.
Letela daleč proč... A kje dobila je
ljubezen zvesto, neomajano?*

*Vrnila se, težko solzó prelila je
nad domovino, tolikrat izdajano.
Iz solze pa je vzrastel grm cvetoč.
Vršiči se v šepetu poljubujejo,
v tajinstveni ljubezni vsako noč
predrobni slavčki se tope, vzdihujejo.*

dragotin kette

prešernovci 1976

Na Prešernov dan, 8. februarja 1976, je komisija za podeljevanje vsakoletnih Prešernovih nagrad, prisodila letošnje odlike naslednjim slovenskim ustvarjalcem:

Za življenjsko delo na področju glasbe je prejel nagrado skladatelj in dirigent **RADKO SIMONITTI**. Nagradjenec izhaja iz tradicije predvojnega akademskega pevskega zbora, ki ga je vodil z moderno osveščenostjo France Marolt. Med in po vojni se je Simonitti posvetil dirigentstvu pevskih zborov in ljubljanski Operi. V tem prizadevanju je dosegel lepe uspehe. Slovensko vokalistično in zborovsko glasbo je obogatil tudi z vrsto vrednih in dognanih zborovskih kompozicij.

Prekmurški pisatelj **MIŠKO KRANJEC** je prejel nagrado za življenjsko delo na literarnem področju. Njegov knjižni opus je izredno bogat, saj ga sestavlja vrsta zajetnih romanov, ki so vsi do zadnjega ubrani na socialno prizvanjanje. V pisanju prevladuje naturalistični realizem, idejno pa izstopa pri pisatelju marksistični nauk in marksistično pojmovanje človeka, življenja, družbe, zgodovine.

Bivši partizanski povestnik **KAREL GRABELJŠEK** je prejel nagrado za izbrano pisateljsko delo. Pisec je predstavnik

tistega obrobnega dela slovenske beletristike, ki se je porodilo med komunistično revolucijo v hriboh.

Za dosežke na področju arhitekture je bil nagradjen arhitekt **MILAN MIHELIC**. Nagradjenec je iz srednje generacije povojnih slovenskih arhitektov. Prvič je pobudil večjo pozornost s svojim delom ob zidavi ljubljanskega Gospodarskega razstavišča. Danes je njegov opus razsejan po vsej Jugoslaviji, pa tudi zunaj nje. Opazen je njegov prispevek v stanovanjskih gradnjah. Njegov slog je sodobno umerjen, s poudarki na estetični izraznosti.

Slikar **AVGUST ČERNIGOJ** je prejel nagrado za življenjsko delo na likovnem področju. Umetnik je dejansko edini predstavnik slovenskega konstruktivizma še iz prvih let, ko je ta struja ne le pri nas, ampak tudi v velikem svetu pomenila prvo revolucijo. Je tudi eden naših redkih likovnikov, ki so študirali in sodelovali z arh. Gropiusom v slovitem Bauhausu, obenem pa je bil tudi gojenec Andreja Lhoteja. Po rodu je Tržačan in je njegov opus najbolj zaznaven na Primorskem. Izrazit je kot grafik, kot platičar, pa tudi kot pedagog v svoji stroki.

Ob isti priložnosti Prešernovega dne podele v Ljubljani vsako leto prizadevnim mlajšim umetniškim, tehničkim in znanstvenim ustvarjalcem posebne občasne nagrade Prešernovega sklada. Letos so jih bili deležni:

Režiser **Jože Babič** za režijo A. Leskovca drame Dva bre-gova (Stalno slovensko gledališče v Trstu).

Filmski režiser **Vojko Duletič** za režijo filma Med strahom in dolžnostjo.

Pisatelj **Jože Javoršek** za igrski tekst Dežela gasilcev.

Pesnica **Svečlana Makarovič** za pesniško zbirko Pelin žena.

Scenograf **Niko Matul** za scenični okvir v filmih Strah, Povest o dobrih ljudeh, Med strahom in dolžnostjo.

Plesalec **Janez Mejač** za vlogo Razuzdanca v baletu Razuzdančeva usoda.

Mladinski pevski zbor iz Maribora za uspeh na mladinskem pevskem festivalu v Celju. Dirigirja ga Branko Rajšter.

Igralka **Milena Muhičeva** za vloge v zadnjih dveh sezonah v mariborski Drami.

Arh. **Marko Mušič** za spominski dom v Kolašinu.

Karikaturist **Borut Pečar** za razstavo karikatur na Borštnikovem srečanju v Mariboru.

Pisatelj **Frane Puntar** za mladinske radijske igre.

Likovnika **Peter** in **Judita Skalar** za grafično oblikovanje v zadnjih dveh letih.

Grafičarka **Tina Stegovec** za grafično razstavo v letu 1975.

Pianist **Ciril Škerjanc** za izjemne koncertantske dosežke.

Igralka **Milena Zupančič** za vloge Blanche v Williamsovi drami „Tramvaj Poželenje“ in Zofije v Hiengovem „Izguljenem sinu“.

SREDNJE in VIŠJEŠOLCE

pa tudi druge, ki čutijo težnjo po gledališkem ustvarjanju v slovenski skupnosti v Buenos Airesu vabi gledališki odsek Slovenske kulturne akcije, da se prijavijo v

TEČAJ SLOVENSKEGA GLEDALIŠKEGA JEZIKA in GLEDALIŠKEGA IGRANJA

Začetek tečaja 17. marca 1976. Prijave sprejema vodja gledališkega odseka **Lojze Rezelj**.

Glasbenik dr. EDO ŠKULJ, redni član glasbenega odseka Kulturne akcije, je obogatil slovensko glasbeno bibliografijo z razsežnim Kazalom vseh letnikov pomembne slovenske glasbene revije *Cerkveni Glasbenik*. Škuljev elaborat, ki obseže 292 strani velikega formata, je izšel v šapirografirani tehniki. Naš član je v pomembno delo vložil izreden trud, prizadevnost in strokovno znanje, ki jih veže kvalitetno poznanje tovrstnih glasbenih tiskov. Kazalo obseže vse letnike od 1878 (ko je zagledala luč prva številka) do 1945 (ko je revija zaradi naprednih prenehala izhajati). Razdeljeno je na štiri dele, četudi ima revija dejansko le dva: pisani del in glasbeno prilogo. Kazalo pa obseže: 1. članke, razprave, poročila ip.; 2. dopisi; 3. oglasnik za cerkveno in svetno glasbo; 4. objava posameznih skladb. Zadnjemu delu je pridejan še seznam pesnikov, ki so oskrbeli besedila za posamezne skladbe. Pregled je natančen, dokumentarno točen, vsestransko bogat.

Vredno in dognano delo, ki ga je opravil dr. Edo Škulj, je velik in bogat donos k poznanju slovenske cerkvene glasbene kulture. Obenem pa tudi pogumno opozorilo novemu rodu slovenskih glasbenikov na najpomembnejšo slovensko glasbeno revijo, ki bo čez dve leti slavila svojo stoletnico, četudi so ji razmere odmerile začasno „smrt“. Bibliografično kazalo *Cerkvenega Glasbenika* bo dostojna priča določene obdobja slovenske kulturne ustvarjalnosti, ko je slovenska glasba predvsem po dosežkih v cerkveni glasbeni izraznosti slednjič segla na evropsko raven.

Škuljevo Kazalo *Cerkvenega Glasbenika* so strokovnjaki doma in po svetu pozdravili z odobravanjem in vsemi priznanji. Pridružuje se jim s čestitkami k pomembnemu delu tudi Kulturna akcija: njen prizadeven in delaven član je avtor knjige.

Akad. slikarka BARA REMEC, redna članica v likovnem odseku, je opremila in z izvornimi risbami popestrila najnovejšo knjigo *Vojka Arka „Ljubezen po pismih“*. Oprema in razdelitev posamičnih vinjet sta svojski. V slovenski knjižni opremi, vsaj v zdomstvu, jih podobnih nismo poznali. Tudi v tem dokaz Barine znovne izvirnosti. Kot grafičarka ima Bara Remec že iz svojih prvih ustvarjalnih let vidno mesto med slovenskimi dekoratorji knjižnih izdaj. Pred in med vojno jih je obogatila z lesu in linorezi, pa z ujedankami, perorisbami in tuši lepo vrsto. Po vojni je opremila in z lesorezi poživila Kalinovo „Črno mašo za pobite Slovence“ in Debeljakov „Kyrie eleison“, ki ga je izdala kot bibliofilsko izdajo Kulturna akcija. Tudi sicer je pri Kulturni akciji opremila več njenih pomembnih publikacij. Posebno vredne so Balantičovo zbrano delo (1956), ovoj za revijo *Meddobje* (prvi letnik, 1954), antologija poljske vojne lirike *Zalost zmagoslavja* (1970), Vladimira Kosa pesniška zbirka *Ljubezen in smrt* (1971). Kot nav-

dušena gornica je bila spočetka tudi v odboru Slov. planinskega društva v Argentini. Vsako leto jo pelje pot za nekaj mesecev v hribe – v Bariloče na jug in v Jujuy na sever. Njen postanek pod andskimi vršaci, med indijanskimi primitivci je izrazilo občuten v njenih najnovejših oljnih értežih. Pred leti je v bariloških gorah poslala skalne stene v prvem slovenskem planinskem gostišču Pod Skalco; ogenj je ne dolgo tega uničil njeno „jamsko“ slikarstvo. V priznanje njeni prizadevnosti so slovenski bariloški gorniki enega od še ne kartografiranih vrhov nad Bariločami krstili za Barin vrh (cerro Bara). Za Planinsko društvo je pred leti opremila in ilustrirala oba zvezka planinskega almanaha Goré. Z najnovejšo opremo Arkove knjige, ki jo posebej predstavljamo na drugem mestu, Bara Remec lepo in prikupno nadaljuje že tradicionalno opremljanje knjižnih in revialnih publikacij v zdomstvu.

Akademski kipar FRANCE GORŠE, starosta rednih članov Slovenske kulturne akcije, je pri 78-tih letih še ven in ven mladeniško spočit in v ustvarjanju živo neugnan. Uredniku Glasa je v božičnem voščilu dostavil:

„Pred par dnevi sem se vrnil iz Kanade, iz Toronta in Hamiltona, kjer sem v petih tednih skončal več kiparskih del. Dobil sem več novih naročil, da se bom prihodnje leto v tem znamenju ravno tja vrnil. Naredili so film mojega kiparskega delovanja, ki ga bodo zavrteli prihodnje leto v zvezi z odkritjem Baragovega spomenika, ki bo vlit v bron in ki bo stal pri Baragovem domu na slovenski pristavi.“

Baragov kip, ki ga slikar omenja, predstavlja slovitega slovenskega misijonarja z indijanskim otrokom. Misel, ki jo je bil Gorše vtisnil svoji stvaritvi, je preprosta simbolika Baragovega poslanstva med Indijanci: indijanski otrok, ki se kot očeta oklepa Barage, je nosilec te misli.

O lanskim Goršetovih kanadskih stvaritvah je pisala tudi slovenska mesečna revija *Božja beseda*, ki izhaja v Torontu. V njej najdemo tudi sporočilo, da je kipar izdelal velik križ ki visi na prednji steni Baragovega doma na slovenski pristavi. V krajšem intervjuju, ki ga je imel z župnikom Tonetom Zrnecem, je kipar o svojih načrtih za bodočnost zatrdil:

„Moji načrti za bodočnost so: hoditi dosledno po začrtani poti – obravnavanje monumentalne plastike, v bistvu kompozicije, simbolika – vztrajno, vse, dokler mi bodo dovoljevale in služile duhovne in fizične sile.“

Oktober lani so blagoslovili novo srbsko pravoslavno cerkev v Buenos Airesu. Načrte za cerkev in za moderno društveno dvorano je zamislil in izdelal arh. MARJAN EILETZ, redni član gledališkega odseka SKA. Pri gradnji so sodelovali pretežno slovenski obrtniki.

pisma

franc jeza o meddobju

Iz Trsta je pred božičem pisal uredniku Glasa neutrudni slovenski kulturni delavec FRANC JEZA, tudi sodelavec *Meddobja*. Najvažnejši odstavki iz pisma se nam zde tile:

»Poslal sem nekaj gradiva za objavo v *Meddobju*. Vem, da ni kaj posebnega, vendar se čutim dolžnega, da pošljem, kar imam, da pomagam tako popestriti revijo in jo podpreti ter ji dati idejno širino. Ko bom imel kaj primernega, bom še poslal. V kratkem najbrž kako poglavje iz rokopisa moje pravkar dokončane knjige o rani karantansko-slovenski zgodovini, npr. o izvoru imena Koroško ali o izvoru besed kosez, knez itd. Stvar se zdi morda komu malo čudna, češ zakaj se ukvarjati s takimi starodavnimi zadevami, toda kdor pozna razmere na Koroškem in tudi v Sloveniji, ve, da so te stvari neprestano v diskusiji in da na njih grade tudi današnje politične ideologije, avstrijski šovinisti npr. teorijo o nesposobnosti Slovencev za samostojno politično življenje in o njihovi vedni podrejenosti drugim, predvsem Obrom, in o tem, da smo prišli Slovenci iz Azije (!) skupaj z Obri, kar pomeni odrekanje evropske legitimacije Slovincem. Namen tega je vzbujati v mladih slovenskih generacijah na Koroškem občutek manjvrednosti in narodne frustriranosti ter tako pospeševati asimilacijo. Zadeva je torej bolj aktualna, kot se zdi, neglede na to, da je odkri-

vanje zgodovinske resnice vedno privlačno in se „rentira“, ker preteklost vpliva na sedanost. Taka odkritja dajejo slovenskemu narodu trdnejši občutek narodne samostojnosti in samobitnosti.

Vam in g. Papežu čestitam k odličnemu urejevanju Glasa in *Meddobja*. Vsakokrat se razveselim, kadar dobim kakšno številko enega ali drugega. Imel pa bi tole pripombo: želeli bi bilo, da bi se *Meddobje* bolj aktivno vključilo v današnjo slovensko problematiko in da bi postalo revija „za družbeno in kulturna vprašanja“, torej ne samo za leposlovje in tisto, kar označujemo z besedo kultura. Tu ne mislim političnih razprav, ker za to so drugi listi, ampak široko slovensko problematiko: kritične in znanstvene razprave o naši preteklosti, zgodovinske razprave, tako s sociološko, ideološko, etnografsko, gospodarsko itd. problematiko v smislu, da bi odpirala revija perspektive za našo prihodnost, ne pa le tekmovala v pogledu literarne kvalitete z revijami v domovini. Gre, po mojem, za to, da svobodni Slovenci v svetu izkoristimo čas, ki ga živimo, to „meddobje“, za to, da ustvarimo tako vizijo slovenstva in Slovenije, kakor bi ju hoteli in kakor ju prejšnje generacije niso znale ali niso utegnile ustvariti niti na idejni kaj šele na praktični ravni. Torej moramo teoretično reševati (in rešiti) pro-

bleme, s katerimi se danes soočimo Slovenci kot narod, pa jih praktično zaradi diktature in tuje oblasti doma ne moremo rešiti. Kakšna naj bi bila prihodnja svobodna Slovenija? Kakšen naj bo njen družbeni red? Kakšna naj bo njena ustava (načela)? Kako naj izgleda njeno gospodarstvo: ali dajati prednost industriji ali terciarnim dejavnostim (turizmu, trgovini, prometu, znanosti)? Kako rešiti vprašanje slovenskega kmetijstva? Kako naj bodo urejene slovenske univerze, kje naj bo njihov poudarek in kje naj jih zaradi tega, poleg Ljubljane? Ali bi ne bilo primerno, da ustanovimo npr. v Kopru univerzo, kjer bi se predavalo samo v angleščini, francoščini, nemščini (predvsem seveda v angleščini), na katero bi vabili tuje znanstvenike kot predavatelje, naši študentje pa bi se tako naučili odlično tujih jezikov in sklenili koristna poznanstva ter si odprli pot v mednarodno znanost? Seveda bi bila tudi ta univerza slovenska po duhu, a bi nas povezala s svetom in bi postala most med njim in ostalimi slovenskimi univerzami (npr. v Ljubljani in Mariboru). Kakšna naj bo zunanja politika bodoče Slovenije, njena vojska, njen politični sistem (gotovo da pluralističen, a kaj bo to pomenilo v praksi)? Naučiti se bomo morali trpeti ob sebi ljudi z najrazličnejšimi političnimi in svetovnonazorskimi mišljenji, ne da bi jih zaradi tega, ker misijo drugače, imeli za sovražnike. Moramo se odtrgati od preteklosti in začeti živeti v sedanjosti, a že vsaj z eno nogo v prihodnosti. S takim pisanjem in študijem bomo ustvarili temelje za demokratično spremembo, ki mora priti, da se ne bomo znašli v odločilnem trenutku nepripravljeni kot že nekajkrat in hkrati bomo ustvarili s tem temelje novi slovenski kulturi, ki bo bolj neposredno odprta Evropi in svetu, kot je bila dosedanja.

Mi begunci v svetu imamo dragocene izkušnje, ki jih moramo v tej obliki posredovati vsemu slovenskemu narodnemu občestvu, ki je danes bolj zaprto kot kdajkoli. Mogoče je prav božja previdnost hotela, da dobimo kot narod po beguncih neko novo, širšo narodno dimenzijo. Včasih imam vtis, da se kljub vsem našim nesrečam vendarle počasi začne kazati obris nekega božjega načrta glede slovenskega naroda: korak za korakom, kljub padcem in hudim napakam, se vedno bolj oblikujemo in strnjujemo ter krepimo v pravo, močno, vsem enakopravno narodno skupnost. Kje smo bili pred 500 leti in celo pred 100 leti? Komaj da smo imeli nekaj klicarjev in središč, ki so nas držala skupaj. Danes pa nas morajo upoštevati že tudi nočni in se nas celo bojijo. Kaj bo čez sto let? Toda na prihodnjih sto let lahko že mi s svojo mislijo in izkušnjami odločilno vplivamo in zasejemo seme, ki bo vzkliko in dozorelo, ko nas ne bo več, kakor klije in dozoreva danes seme, ki so ga sejali tisti pred tristo, dvesto in sto leti. Nobena zapisana in tehtno izrečena premišljena beseda ni bila zaman. Tako tudi naša ne bo in ne sme biti.

Upam, da ste iz tega zaslutili, kako si zamišljam Meddobje (in delno tudi Glas, čeprav ima ta čisto drugo nalogo). Če bom utegnil, bom napisal v bližnji prihodnosti spis s temi mislimi za Meddobje. Če ne, pa naj napiše kdo drug kaj o tem. Ne smemo dopustiti, da nas teža preteklosti, teža tistega tragičnega dogajanja, ki se je odvijalo pred nekaj desetletji, vleče neprestano nazaj v pretekli čas. Zavihetiti se moramo čez greben na drugo stran, v prihodnost.

Prijatelju Jezi smo za globoke in tehtne misli ter napotke za bodočo vsebino revije hvaležni!

utrinki

vladimir kos
bela balada

*Zdaj vem, da je dobro, da Katra je šla
kot zadnja kraljica od mene.
Takrat, ah, takrat pa je božič srca
ugasnil v zidove ledene.*

*In sneg je prav nežno pokril njeno sled,
a jaz sem strmel le v drevesa.
Med njimi slavila sva bližanj obred,
v očeh odkrivaje nebesa.*

*In sneg je prav rahlo še hišice skril.
Le njena beseda je pekla:
»Očeta in gozdovih je belček ubil –
in ti si med belčki,« je rekla.*

*Zavpiti sem hotel, razkrinkati laž:
vohun ker resnico zajel je
o listku za mladca med menjanem straž –
»V hrbet! Komisarja povelje.«*

*In sneg je pokril še to tajno srca.
Po zmagi se s Katro oženil
je tam komisar. In po padcu moža
nekdo je vse Katri omenil.*

IZŠEL JE

1. ZVEZEK XV. LETNIKA

revije

meddobje

uredil in opremil
FRANCE PAPEŽ

U V O D N I K : FRANCE PAPEŽ (ARGENTINA), LA NECESIDAD DE HABLAR (2)

P O E Z I J A I N P R O Z A : VLADIMIR KOŠ (JAPONSKA), KAKO NAJ JO KLIČEM (3) * KAREL RAKOVEC (ARGENTINA), POSNETI SONETI (5) * TONE MIZERIT (ARGENTINA), BUENOS AIRES 22 (12) * LEV DETELA (AVSTRIJA), SEDMOGLAVEC (40)

R A Z P R A V E : MIRKO GOGALA (ARGENTINA), INTEGRACIJA IN ASIMILACIJA PRI IZSELJENCIH (24) * MILAN KOPUŠAR (ZDRUŽENE DRŽAVE), KRISTUS IN NESPAMET (51)

S P O R O Č I L A : FRANK F. BUKVIČ (ZDRUŽENE DRŽAVE), ALEKSANDER I. SOLŽENICIN, RAKOV ODDELEK (59)

U M E T N I Š K A P R I L O G A : slikar IVAN BUKOVEC (ARGENTINA)

odmevi o naših knjigah

Goriško-tržaški **Katoliški glas** je 4. decembra letos opozoril s prikupno gloslo na izid Maroltove povesti o slikarju Petkovšku. Nepodpisani člankar je pisanje naslovil „Knjiga o slikarju Petkovšku“. Za našo kroniko pisanje objavljamo v ponatisu:

»SKA (Slovenska kulturna akcija) v Buenos Airesu je pravkar izdala kot svojo 91. knjigo – gotovo bo kmalu prišla do rekordne stote izdaje – življenjsko povest **Jože Petkovšek**, o slovenskem slikarju z Vrhniko, ki jo je napisal njegov vrhniški rojak Marijan Marolt tik pred svojo smrtjo.

Knjiga ima še dodatke o Marijanu Maroltu, torej piscu samem, o človeku in kulturnem delavcu v zdomstvu, izpod peresa Tineta Debeljaka, ki je prva knjižna strokovna obravnava.

Jože Petkovšek (roj. 1861 na Verdu pri Vrhniku), je bil predhodnik kasnejših znanih slovenskih impresionistov Jame, Strnena, Jakopiča, Groharja, ki so postavili temelj posebni zavesti o slovenskem slikarstvu. Prej so naši slikarji delovali brez prave notranje povezanosti s slovenskim poreklom, npr. Tominz, ki je biedermaiersko slikal portrete bogatih tržaških meščanov, ali mogoče še danes prenekateri naših tržaških likovnikov.

V Petkovškovem času pa še ni bilo pravega slovenskega občinstva, ki bi svojega umetnika podpiralo in spodbujalo, in prav ta tragika se nam v sedanji Maroltovi povesti o Petkovšku razgrne z vso prepričljivostjo. Slikar je ostal še kasnejši slovenski umetniški javnosti skoraj vse do druge vojne nepoznan.

Petkovšek se je po študijih in izpopolnjevanjih v Parizu, Monakovem, Benetkah ustavil doma, slikal, doživljal čudaste izbruhe, se poročil, se udajal pijači in naposled tudi končal v umobolnici, kjer je umrl leta 1898.

Bil je odličen risar, ena od njegovih risb „Portret moža s cigaro“ spada med slovenske umetnine. Slikam je znal vdihniti posebno človeško in duševno globino, npr. v sliki „Bosanka“, kjer je podana presenečenost bosanskega dekleta, v „Moškem portretu“, ki je nedvomno on sam, strmenje v negotovost... Med najbolj idiličnimi je slika „Domá“, ganljiva podoba slovenske družine za mizo v izbi z bohkovim kotom.

S tem delom – uvodno besedo je podal dr. Rajko Ložar iz ZDA – nam je pokojni Marolt otel še eno slovensko umetniško osebnost in prispeval novo delo v razmeroma še vedno skromno življenjepisno književnost.«

(Kronist pripominja, da je knjiga na voljo tudi na upravi Katoliškega glasa po 3.000 in 4.000 lir, kar – prvi – je razmeroma poceni. Dodajamo, da je po isti ceni povest na voljo tudi pri našem poverjeniku v Trstu in v knjigarni Fortunato v Trstu, na ulici Paganini.)

Ameriška domovina je 6. novembra 197 pod zaglavjem Kulturna kronika objavila dalše kritično razpravljanje o 93. publikaciji Slovenske kulturne akcije: FRANCE KUNSTELJ, BUTARA. Poročilo je podpisal pisatelj Karel Mauser. Tu ga ponatiskujemo v celoti.

»Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu je kot 93. publikacija izdala novele in črtice pisatelja-duhovnika **France-ta Kunstlja**, ki je bil kot domobranski kurat vrnjen iz Vetrinja, zverinsko mučen in nato ubit v Teharjih.

V slovensko besedno umetnost ni zagorel nenadno kakor Balantič ali Hribovšek. France Kunstelj je rasel skoz

Vrtec, Mentor, Vigred tja v Mladiko in tudi v Dom in svet. Človek, tesno zraščan z zemljo in s kmečkimi ljudmi, je iskal v njih svetle in temne strani, rad razkrival skrito trpljenje majhnih, ob stran porinjenih in znal v svojih najboljših črticah ubrati v čudovito soglasje najbolj skrite strune duha. Naj omenim Košakovo štefo, ki je gotovo najboljša črtica v Butari. Res je, kar poudarja dr. Tine Debeljak v Besedi o pisatelju, da je konec v črtici prilepljen in da zavoljo tega zgubi pletenje lepe zgodbe veliko na svoji moči. Notranje trpljenje nosečega dekleta pa je vendar razčlenjeno s tolikšno pisateljsko silo, da črtica vendar ostane najlepša v zbirki.

Zbirko je dr. Tine Debeljak, ki je knjigo uredil, razdelil v štiri dele. Med najmanj močnimi v tem delu je Jesenska burja, pa sta zato v tem delu poleg Košakove štefe še dve res močni črtici – Vdovec Gašperin in Na Stopah. Posebno ta zadnja kaže, kako je bilo Kunstljevo umetniško iskranje obrnjeno k betežnim in na svoj način zaznamovanim ljudem. Pohabljenec Žanč in slepa Marinka najdeta košček človeške sreče. Dva zaznamovanca, kakor Kunstelj zapiše.

Drugi del je nemara po umetniški sili malce šibkejši od prvega. Koroški Njeni spomini, Odpoved in Eksekutor so morda najmočnejši.

Tretji del pričinja črtica Butara, po kateri je urednik zbirko krstil. Te črtice so močno naslonjene na kmečke običaje v cerkvenem letu in na majhne, trpeče ljudi. Zelo dobro je napisana Ta grba in Trije kralji. Iz obeh diha neka posebna preprostost, s katero je Kunstelj znal tako lepo obarvati svoje majhne ljudi. Kako móli grbasto dekletu za veliko noč! „Da bi ne bila več žalostna, da bi bila lepa, da bi ne imela grbe... o, ta moja grba... in da bi Janči še dolgo živel, sveta Marija, Mati božja...“ Spominčice in Marija sta verjetno v tem delu najšibkejši. Morda je v njih poseben spomin, bolj se mi zdi, da je za revijo Vigred, kjer je Marija izšla, France zapisal zgodbo s sentimentalnim nadihom. V zadnjem delu so pravzaprav duhovniške zgodbe, zgodbe tistih, katerih eden je bil France sam. V sebi je nosil skrivnost ljudi, prepade in višine mnogih duš, skušal pomagati, skušal lajšati težo tega življenja, skrivati bridkosti kakor Zemljakovi v Pismu.

Z Gospodom Šimnom, ki si je jetiko nakopal, pa domala do zadnje ure pri vernikih ostal, zaključil urednik Kunstljevo butaro.

V semeniški pisateljski družini sem bil z njim. Nekajkrat sva šla skupaj v Sibirijo, v naselje „ponižanih in razžaljenih“. Tisto občutje, da življenje prav teh ljudeh strašno valovi, da niha z viška v neznanske prepade, bogoslovca in duhovnika Kunstlja ni nikoli zapustilo. Dobršen del njegove umetnosti je rasel iz tega občutja.

Hvaležni moramo biti Slovenski kulturni akciji, da je za tridesetletnico Vetrinja izdala Kunstljevo zbirko. Da je k tisku knjige prispeval v počastitev spomina svojega kurata domobranec v Argentini svoj dar, je ganljiv simbol in zelo si želim, da bi ta zbirka našla pot v vsako slovensko hišo.

Knjiga je opremljena zelo okusno (opremil jo je slikar Ivan Bukovec – op. Glasa), slika Franceta Kunstlja iz bogoslovskih let ji daje še poseben čar. Spremna beseda dr. Tineta Debeljaka zbirki mnogo doda.«

(Ob kraju kronist povabi ameriške rojake, da si knjigo kupijo v Slovenski pisarni v Clevelandu na 6304 St. Clair Ave; pa da stane v platno vezana 4, broširana pa 3 dolarje.)

NAROČNINA za GLAS SKA 1976

Izšel bo v 12. številkah, po možnosti vsak mesec na 8 straneh, ali na 16 straneh, če bi se namerilo, da bi izšel kot dvojna številka. Skupno torej 96 strani dosedanje oblike.

N a r o č n i n a je v Argentini – 300 novih pesov s a m o za pol leta (zaradi devalvacij); drugje po svetu – 5 dolarjev za vse leto.

Prosimo vse naročnike, da skoraj obnove naročnino. Zaradi izredno nestalne vrednosti argentinske valute in nenehnega porasta cen boste s hitrim plačilom izhajanju lista občutno pomagali. Vsa denarna nakazila – če jih zaupate pošti, le s čekom na naslov: Ladislav Lenček CM - Glas Slovenske kulturne akcije - Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. Osebnost pa lahko plačate naročnino v naši pisarni v Buenos Airesu (Slovenska hiša) ali pa pri naših poverjenikih.

vojko arko, luč s capille v bolniškem somraku

izrez iz memoarne knjige „ljubezen po pismih“

Zastrnjena svetilka trosi krmežljivo svetlobo po steni. Zato hlo gorko je. Bolniškega vzduha sem se docela privadil, da mi že davno več ne draži nosnic. Pač pa me nadleguje dušeči pritisk odej.

Oko išče po mračnosti visokega stropa. Že dneve ležim zieknen na hrbtu in telo se kar noče privaditi nevajeni legi.

Nenadoma se duri spomina razklenejo, tema se razblini, v utrujeno in od zdravil omrtvičeno glavo zasije svetla luč, morje sonca. Korak počasi in previdno išče stopinj po snegu in skalovju, prijetna sapa veje okrog razgrete glave. Žejna usta se sklonijo k tenkemu curku snežnice in srebajo čisto vodo. Gledam mojega suhega Tončka, kako premaguje malce nerodno stopinjo, potem se ozrem po prijatelju Janezu, ki se motivili nekje zadaj in mu nagajajo nerodni čevlji. Mimogrede se izgubi pogled v globokem zatrepu z dolgim strmim snežiščem, na katerem se vleče črta vtisnjenih stopinj, in skoči čez rob stene v visoko gorsko krnico, kjer smo prespali. Komaj še ošinem pokrajinsko raznolikost gorá, jezer in gozdov onstran zaliva Tristeze, daleč od naše gore, že se vrnem k stopinjam in prijemu, k svežemu in krepkemu prodiranju po vršnjem skalovju zadnjih vesin Capille. Nad nami se smeje modro nebo in onkraj krnice, na najvišji špici pozdravlja beli in svetli križ.

Bleda luč napolni bolniško sobo in briše bleščeči privid. Bolničarka je prižgala velike luči, prekinila blodni spanec tistih, ki so se izgubili v podzavesti, a zmotila tudi nas, ki smo z odprtimi očmi sanjarili.

* * *

Moreče sanje hitijo mimo omrtvele zavesti. Prebujam se poten in razgret.

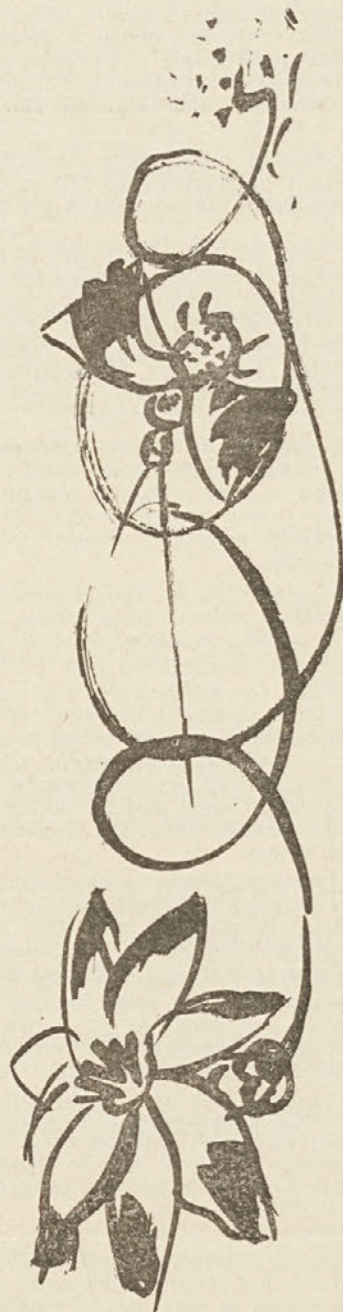
In spet se zablesti v praznino križ s Capille. Prežene ves mrak in vse tegobe. S Tončkom stojiva na vrhu gore. Uživava nepopisen razgled na venec pogorij in biserni niz jezer. Mesece sem verjel, da nikdar več ne bom zmogel vzpona, pokopal sem globoko v srce željo po Capilli. Pa sem se le vrnil, prislonil lepote žejnim ustnicam zvrhano čašo gorske prelesti.

Tonček z zanimanjem ogleduje križ, o katerem je toliko slišal. Ukradem razgledu potrebne minute in povem katero številnih zgodbic iz časov, ko smo križ postavljali. Vmes kličem Janezu, ki se je udobno razpoložil na Blaževem vrhu in si privoščil razkošno visokogorsko sončenje. Imeniten razpored obeh Capillinih vrhov dovoljuje svojsko zabavo, da se pogovarjamo z gore na goro. Prijatelj seveda tudi fotografira. Nad nami plavajo tenčice oblakov, svetloba skoraj slepi in prijetna sapica boža razgreta lica.

* * *

Ne vem, kolikokrat sem v bolnici ponovil ta naš zadnji izlet na Capillo. Spomin se mi je vselej prikradel tako sončen in jasen, da mi je za dolge minute popolnoma izbrisal iz glave zoprno sedanost. Spet sem se vzpenjal s Tončkom in Janezom po dolgem jarku in počasi, a vztrajno pridobival na višini. S časom smo pametno gospodarili, hodili smo v hladu. Potem sem plezal v Grlu in vsipal kamenje na Janeza, ki je klet pod menoj v krušljivi in strmi steni, kjer je oprimkov sicer dovolj, a se puhli in trhli drobijo pod prsti. Vesel sem bil, da se je večina pripravljenih izletnikov skesala in raje ostala v Bariločah. Nočilo se je in prav nič dobro bi se ne počutil, če bi se kdo v Grlu opotekal.

Onstran Grla, v dolini tolmunov, pa sem v zameno klet jaz in Janez se je lahko smejal, če se mu je ravno zljubilo. Znočilo se je in pod niramami je postalo temno kot v rogu. Tončkova svetilka je brleče razsvetljevala nekaj metrov naokoli. Samo otrok je bil tako pameten, da je vzel luč s seboj. Zagnal sem se s pretirano vnemo v tisto nesrečno patagonsko grmovje in trajalo je, da sem se izmotal iz njega in uganil pravo smer. Ob leščerbi zvezd smo pritavali preko gruščnatih jas do nekdanjega taborišča. Našli smo še nekaj drv izpred

BARA REMEC, VINJETA IZ ARKOVE KNJIGE (lesorez)

dvanajstih let in kmalu udobno kresovali na ognjišču. Ne vem, če se je ženi čisto prav zdelo, ko sem se navdušeno pohvalil, da se doma nikdar ne zbudim tako boder in čil, kot sem se zdramil ob svežem jutru v spalni vreči v krnici Capille. Zakuril sem ogenj in segrel čaj, potlej sem dvignil tovariša. Na poti proti steni so nas obdajale jutranje sence in hlad je dihal od vsepovsod. Zato je bil seveda korak spočit in uren. Pod steno nas je zajelo sonce, prijetno in toplo. Pleža skozi lahko steno se je spremenila v čisti užitek: lagodno prijetna hoja in naglo pridobivanje višine. Skalnate stopnice ne utrujajo kot strm grušč in če je treba včasih poklicati roke na pomoč, je pot zato zanimivejša in manj enolična. Proti vrhu stene vodi prečka čez prepadno skalovje v globoko strugo hudournika. Na oni strani vode so nas sprejele travnate trate in nas pripeljale do melišča in strmega snežišča. Malce utrudljivo ob vzponu se je izobličilo v prijetno smučišče ob sestopu, ko sta pravšnja strmina in ugodna mehkoča snega dovoljevali bliskovito drsanje skoraj od Ave-

nide pa vse do izvirov potočka. Popoldne smo preživeli prijetno urico na tratih ob vodi v veseli zavesti, da se vračamo po dobro opravljeni turi z vrha.

Iz tretjega, prav tako sončnega in veselega izleta, so se mi med bolečine in dolgčas bolnišnice vpletali predvsem spomini na jase zlatega amankaya v spodnjem odseku grape in na modro zrcalo Nahuel Huapija v globini na podnožju jarka, med procesijami visokih leng levo in desno od gruščnate globeli. Spet smo krenili zgodaj iz taborišča, vendar nas je tokrat vzpon po meliščih do Grla veljal več kot Capillina stena prejšnji dan. V Grlu smo izvlekli vrh. Previdnost je le mati modrosti! Lahkonogi Tonček je odbrzel naprej in ob prvi vodi pripravil ogenj za zajtrk. Pospravili smo ga z zadovoljstvom, potem pa umerjeno predstavljali nekam vse težje noge po kamnih v potoku. Sonce nam je spet prizanašalo in nas zajelo šele blizu jezera. Še kratek sestop po pragozdu, Tončkov salto mortale in zvita noga ob suhi korenini, pa smo prikrevljali in prišepali na jezersko obalo. Tam se je Janez izkazal s konzervo sladkega kompota. Pohvalil

KO predstavljamo odlomek iz najnovejše knjige VOJKA ARKA, ne poudarjamo predvsem siceršnje literarno vrednost, ki jo najnovejše delo našega bariloškega gornika prav gotovo ima. Z objavo bi čez vse drugo radi opozorili na niemoarni poudarek teh „pisem o ljubezni“ ali to Ljubezen po pismih, kot je svoje delo poimenoval – Ljubezen do gorá. Teh 55 strani manjšega formata zasede osem gorniških spominov na planinske podvige in dogodja prejšnjih let v skalah andske kordiljere ob Južnih jezerih. Gre za resnične dogodbe določenih ljudi; vse gledano skozi prizmo spomina, ki ga piscu rodi privezanost na posteljo: pred dobrim letom je Vojka Arka, ki se je bil sredi prometne ceste v Bariločah zatopil v Brižinske spomenike, da bi o njih govoril otrokom v slovenski šoli, podrl avtomobil; za lep čas so ga uklenili v mavec. V nespeh nočeh so mu v obisk hodili spomini na prehojene poti, na preplezane skalne stene, na zavzete andinske vršace, na srečanja z ljudmi, na življenjska spoznanja. Med okrevanjem je vse to miselno gradivo pozneje povezal v mmoaren tekst svojega gornišva in ga imenoval LJUBEZEN PO PISMIH. Na memoarni plati njegovega peresa je tudi njegova moč; tudi vrednost. Knjiga se druži kot bratski sopotnik drugemu delu istega pisca, literarno ubranim *Zgodbam iz Nahuel Huapija*, ki so letos izšle kot redna knjiga celovške Mohorjeve za leto 1975. Kdor bo v Ljubezni po pismih iskal zgolj literaturo, uglašeno na gorniško motiviko, je prav gotovo ne bo našel. Pač pa branja zares vredne, prikupne spomine, ki so pisani z občutji pisatelja-umetnika. Tudi v tem je odlika knjige; tudi v vernosti pripovedovanja; tudi v priljudnosti in živosti sloga; v zbravnosti misli; v nazornosti podob.

Želimo ob tej priložnosti opozoriti, da je Arko tudi bistveno sodeloval v publicistiki Slovenske kulturne akcije: pri prvi naši izredni publikaciji, Dinka Bertonclja knjigi Dhau-lagiri. Vojko Arko je takrat ne le slogovno in literarno pripravil Bertoncljev tekst zapisov in spominov na argentinsko ekspedicijo, pri kateri je kot edini Slovenec imel óokajšen delež, marveč je knjigi napisal tudi daljši uvod o gorništvu, kjer govori o moralnih in filozofskih komponentah gornišva, pa v takšnem literarnem zamahu, s takšne novo govorico, da je že takrat pobudil njegov uvod ne manjšo pozornost od knjige same. Pozneje se je kot povestničar – zmeraj s planinsko in gorniško motiviko – oglašal zvečine v Zbornikih Sv. Slovenije, pa tudi v obeh almanahih Goré, ki ju je založilo in izdalo Slovensko planinsko

sem ga in ugotovil, da je bila ideja prinesiti tak posladek čez jezero pač najveličastnejša, kar se mu jih je porodilo v zadnjih letih, ko je opustil planinarjenje in se potikal po tropskih deželah. Prepustili smo se prijetnemu dolce far niente vse do urice prihoda Thienemannove barke.

A preden se bo čoln pojavil, se že prikaže mala, prav nič lepa, a vdano prijazna deklica v belem. V rokah nosi skodelico kave, krega me z dedkom (abuelo) in me sprašuje, če mislim zajtrkovati. Menda sem pravkar zadremal. Pomanem si oči in se poskušam dvigniti, kolikor mi natezalnica dopušča. Sen s Capille je zatoni, nastopil je nov bolniški dan. Urejanje postelje, preoblačenje, zdravniški pregledi. Potem mi bo žena prinesla kosilo in morda me pride še kdo drug obiskat. Popoldne čiščenje sobane, spet zdravniki, prevezovanje, pregledi. Slednjič večerja in potem tiste dolgočasne ure, ko človek ne more zaspati in ko mi bo sivo resničnost morda znova razpršil svit s Capille, s Catedrale, z Lópeza in me vsaj za nekaj časa odvel v lepše in prikupnejše pokrajine.

društvo v Argentini; isto društvo je kot 3. zvezek Gorá založilo tudi Arkovo Ljubezen po pismih.

Arkovo pero je prav gotovo pero umetnika. Predmet njegovega pisanja so goré in ljudje v gorah. Most, ki ga nevidno pne med andinsko kordiljero in gorenjskimi Julijeveci, je sproščen, globoko čuteč, neprisiljen, požlahtni piščevo planinsko literaturo. K vsemu: Arko zna ujeti utrip sodobnosti. V odliko njegovemu pisanju je vedrost, ki jo človeku nalijejo goré. Četudi se neenkrat loteva tragičnih ali dramatičnih zgodb, je v njegovem pisanju veliko, veliko sonca. Dostikrat prežme svoje vrstice z zdravim ribniškim humorjem (pisec je po rodu iz Ribnice, tam je živel svoje otroštvo). Občutna je velika, globoka, iskrena ljubezen do sočloveka – tudi plod nenehne stika z gorami.

V zdanjih dneh, pravi, je bil namenjen pisati večji leposlovni tekst, pa ga vsakdanji posel in druge skrbi od takšnih sanj odmikajo. Ko prebereš Ljubezen po pismih in branju dodaš potem še *Zgodbe iz Nahuel Huapija*, si resnično zaželiš večji, zajetnejši Arkov planinski leposlovni tekst. Morda mu bodo tele prijateljsko zapisane vrstice njegovega gimnazijskega sošolca še iz let skupne setve v literarnem klubu žar na ljubljanski klasični v spodbuden sunek, da bo svoje literarne sanje le uresničil, kljub neupravičeni bojazni, da bi ne zmožel. Dozdanje njegovo pisanje dokazuje prav nasprotno!

KNJIGO je zares izvirno opremila, z vinjetami-lesorezi pa obogatila akad. slikarka BARA REMEC. Lesorezi so pokončni v višino strani, ekspresionistični, včasih tudi abstraktno nadahnjani. S temi risbami je Bara znova izkazala svojo izredno umetniško potenco in zlahtnost, v nemanjši meri pa tudi svojo veliko ljubezen do narave, posebej do gorá. Ni pogostno tolikšno duhovno zlitje besede in podo-be.

Lepo se vnaša v tekst tudi osem celostranskih fotografij južnih andskih vrhov. Publikacija je na voljo vsem prijateljem Arkovega peresa in slovenskega gornišva tudi pri Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu. Toplo jo priporočamo, ne zato, ker je Vojko Arko med drugim tudi poverjenik naše založbe za ves bariloški konec slovenskega podandovstva, marveč zato, ker je Ljubezen po pismih zares branja vredna knjiga.

n j

NAROČNIKOM NAŠIH PUBLIKACIJ V ZDA in PO SVETU

ki naročnino plačujejo v dolarjih, na pripombe, da je znesek 50 dolarjev previsok ze en sam knjižni letnik, sporočamo, da velja ta znesek za dva letnika, ki vam bosta nudila, kot je bilo napovedano: 24 številik mesečnika GLAS SKA (z lanskim decembrom smo napoved izpolnili v celoti); 8 zvezkov splošnokulturne revije MEDDOBJE (na 80 straneh vsaka, z umetniško prilogo: januarja je izšel 5. zvezek); 6 leposlovnih KNJIG (2 sta že izšli). Dvomimo, da bi za isti dolarski znesek naši naročniki kje drugje prejeli takšno bogatijo tiskane besede, pa še slovenske! Priznamo, da smo s publiciranjem v zastanku, vendar zagotavljamo vse, ki so naročnino že nakazali, da bomo svoje obveznosti zanesljivo in zvesto izpolnili v letu 1976, ne da bi zato kakorkoli naročnino zvišali, čeprav tiskarski stroški v Argentini nenehno rastejo. Lepo prosimo za razumevanje.

pričevanja

jošt žabkar - fragmenti h kocbekovemu pričevanju

V tržaški leposlovno-kulturni reviji ZALIV (Trst 1975, 50-51) je pod zaglavjem ODMEVI objavljeno daljše premišljanje slovenskega filozofa mlajše generacije, zdomca, prof. dr. JOŠTA ŽABKARJA z naslovom „Fragmenti h Kocbekovemu pričevanju“. Avtor je bil sodelavec Meddobja. Ko je pok. Ruda Jurčec začel s periodikom Sij slovenske svobode, je Jošt Zabkar postal sodelavec lista. Zdal večkrat dopisuje tudi v Zaliv. Iz tehtnega razpravljanja o Kocbekovih izjavah in priznanjih v intervjuju z Borisom Pahorjem seznanjamo naše bravce s pomembnim II. in V. zaglavjem: Četrta pot in Likvidiranje domobrancev.

II

ČETRТА POT

Kocbek meni, (če ga prav razumem), da so bile, ko je slovenska zemlja ječala pod okupatorji, možne tri poti: iti v vstajo (str. 137, 139), iti v pasivnost in čakati, kaj bo (str. 137), iti v belo gardo (str. 144).

Od Kocbeka postavljena alternativa gotovo velja vsaj od trenutka, ko so se vse tri pozicije izkristalizirale. Morda celo že prej. Ampak: ali velja absolutno?

V trenutku, ko je prva Jugoslavija leta 1941 kapitulirala, je bila možna še ena, četrta pot. Pot namreč partnerske paritetične in pluralistične združitve vseh slovenskih ljudi, strank, struj, pa aktiven in oborožen odpor proti okupatorjem v luči nove slovenske situacije in politike. Do tega ni prišlo. Združile so se tri grupe (komunistična partija, krščanski socialisti, levi sokoli), združile pa se niso stranke, razen komunistov, ki menda nikoli niso seme sebe imeli za grupo, ampak vedno za stranko. Slovenski klerikalci na slovenski zemlji niso oznanili oboroženega odpora.

Vzrokov, da do tega ni prišlo ne takrat ne pozneje, je verjetno več. Gotovo je eno: da se takoj po okupaciji tradicionalni katoliški tabor ni odločil za oboroženo vstajo. Slovenski kler na štajerskem in Gorenjskem je bil od okupatorja preganjan in preganjan. Slovenski kler na Primorskem se ni nikoli poklonil oblasti, ki mu je vladala od leta 1918 naprej. Komunistična oblast to nikoli ni štela ne enemu ne drugemu v dobro. Ban Natlačen s kar precejšnjo delegacijo se je pa res poklonil italijanski oblasti. Jugoslovanska vlada v Londonu je to dejanje, vsaj kolikor se je tikalo jugoslovanskega kraljevskega bana Natlačena, nujno odsvetovala in sicer s sporočilom, ki je od jugoslovanskega poslanstva pri Vatikanu šlo banu Natlačenu osebno, ko se je ta nahajal v Rimu.

Kdaj je res videti, da je temu prvemu poklonu potem konsekventno nadaljevalo belogardistično in domobrantsko zadržanje. Po El Alameinu, po Stalingradu (torej po dobi, ki zaključuje leto 1942 in začenja leto 1943) se je prvotno zadržanje nadaljevalo via facti. Od njega niso odstopili niti po junaškem uporu nemških oficirjev proti Hitlerju (20. julija 1944). Nič se ni v tej držbi spremenilo, ko je bilo v letu 1944 jasno, koga smatrajo zapadni zavezniki za kolaboracionista in kako se z njim postopa. V začetku majhna kepa je postala na koncu velik plaz. Politična in človeška tragedija domobranstva se je nadaljevala, kot da bi tradicionalne stranke ne uvidele, da morajo iti v aktivno rezistenco, če res hočejo ohraniti svojo oblast.

Gotovo sta bila Anno Domini 1941 slovenski katolicizem in z njim konservativni klerikalizem precej razvejana na razne struje, ampak njuna strumnost je bila kljub temu velika, organizacije močno razpredene in kapilarne, kleriki in ne laiki so imeli veliko večino ključnih postojank v politiki. Vse to je lahko simpatičen ali pa antipatičen pojav, dejstvo pa je, da sta katolicizem in klerikalizem takrat imela veliko moč v rokah in da se ta moč ni opredelila za oborožen upor proti okupatorjem. Škof Rožman je sicer trdil, da je bil proti italijanski in nemški zmagi, da je računal, da se bo vrnila stara Jugoslavija, ki je bila po njegovem mnenju slaba, ampak za oborožen upor se ni potegnil. Svetništvo, v katerega je zrastle v ameriški dobi svojega življenja, ni garancija za to, da ni storil politične napake.

V trenutku, ko se slovenski komunisti odločili ne samo za vstajo, ampak tudi za revolucijo, ki naj pripelje edino partijo na oblast, pa jasno niso imeli prav čisto nobenega interesa, da bi šel slovenski konservativni katolicizem v oborožen upor proti okupatorjem. Komunističen interes je bil od tega trenutka naprej ta, da konservativni katolicizem peha v roke okupatorjev in ga v tem objemu drži.

Tako so konservativni katoličani pred pomembnim delom notranje in mednarodne publike dobili označbo kolaboracionizma. Obračunanje s kolaboracionisti je pa spadalo v normalno politiko zahodnih zaveznikov in Sovjetske zveze. Konservativni katoličani so tudi popolnoma izpolnili to željo komunistom, pri čemer so jih gnali v smer, v katero so krenili, tudi antikomunistični ideološki vzroki in (kot zgloda) napačne analize mednarodnega položaja.

V

LIVIDIRANJE DOMOBANCEV

Iz Kocbekovih besed (str. 147 - 148) je več kot jasno, da on povelja za likvidacijo domobrancev ne samo da ni dal, ampak zanj sploh ni vedel, da torej ne pri izdajanju in ne pri izvrševanju povelja sploh ni sodeloval. Izjava je kapitalna. Tisti, ki bi izjavo najlaže zavrgli in ovrgli, je niso ne ovrgli ne zavrgli. In kaj naj se sedaj stori? Kocbek odgovori: „Gre torej za javno priznanje krivde, ki se tiče nas vseh.“

Ne bom razmišljal o tem, kdo je dal ukaz za to likvidiranje, tudi ne o moralni strani tega likvidiranja. Ne bom razmišljal, kaj bi domobrantski voditelji naredili s partizani in njih voditelji, če bi bili oni zmagali. Niti ne bom razmišljal, ali bi v slučaju zmage domobrancev zavladala demokracija ali klerofašizem ali stanovska država ali mešanica direktinega in indirektnega vladanja klera, kot ga je do leta 1941 prakticirala Slovenska ljudska stranka in njene kolateralne organizacije. Tudi ne bom razmišljal o tem, ali bi se takrat malemu domobrancu lahko naredil sodni proces, če se mu je očital kakšen resničen zločin, kot se je pač naredil Levu Rupniku, ki je bil vsaj uradni šef domobranstva.

Datum non concessum, da bi bila vsa likvidiranja visokih in preprostih ljudi, resničnih in potencialnih kolaboracionistov in antikomunistov, krščanskih socialistov in duhovnikov in komunistov med vojno nujno potrebna za zmago, da bi šlo pri tem za takoiimenovano normalno administracijo vstaje in revolucije, je pa vendar jasno, da likvidacija domobrancev politično ni bila potrebna za to zmago. Zakaj ne? To dejanje je bilo izvršeno, ko je bila zmaga že dosežena. Kocbek se brez pridržkov priznava k OF, vendar tega, kar so odločili in izpeljali drugi, ne more podpisati, za to Kocbek kratko in malo ni odgovoren.

Srbi v svoji politični modrosti že iz turških časov vedo, da se versko-politični problemi razvozljavajo med sultanom in patriarhom, v modernih časih države to delajo s poslaniki, z razgovori, s paktiranjem, s sporazumi, s konkordati. Ker so se domobranci smatrali za katoliški versko-političen pokret, bi morda namesto likvidacije bil bolj prikladen apel na vodstvo katoliške Cerkve (in ne na kler ali na tega ali onega škofa), da za protiusluge na en ali na drug način dezavuirajo aktivno in idejno domobranstvo. Za taka in podobna dezavuiranja se je katoliška Cerkve baje že večkrat odločila. Tako bi bil volk lahko politično sit. Maščevalnost je za vladarja vedno slaba svetovavka. Upravljanje samo tudi ne zadostuje. Potrebni sta politična in državniška modrost ter ljubezen do lastnega naroda.

In še ena misel: Krivda. Beseda je velika. In velik in korajžen je mož, ki jo izgovori in kaj malo svobodnem slovenskem prostoru. Velik torej Kocbek, ki misel izrazi vsaj delno v prvi osebi množine. Njegova postava še zraste, če se pomisli, da je izgovorjena pri 70 letih v tisti slovenski prostor, v katerem sta nezmotljivost in enoglasnost lahko za marsikoga ali priljubljeno ali nujno dejanje. Kocbek pač vedno znova zmaguje nad slovenskim strahom.

Ravno v tem kontekstu bi bilo pa prav zanimivo zvedeti od zgodovinarja ali od takratnih političnih dejavnikov ne-

kaj reči. Tako so menda iz tujine ukazali ali sporočili domobrancem, naj se umaknejo proti Italiji, pa se niso. Trdi se, da jim je bilo menda na Koroškem rečeno, naj se razpršijo, pa se zvečinoma tudi niso. Vrh tega je videti težko rešljivo vprašanje, kako bi zavezniki premostili velike težave objektivnega značaja, da bi domobranci tako med vojno kot po vojni priznali za jugoslovansko vojsko.

In končno še to. Prepričan sem, da je misel upora proti tujemu okupatorju pozitivna. Mislim pa tudi, da bi bila revolucija lahko zares pozitivna, ko bi dosegla, da bi slovensko ljudstvo in slovenski delavec lahko res odločala o

slovenski politiki in ekonomiji. Na drugi strani pa je res, da sem jaz leta 1945 imel 13 let in zato nimam ne take ne drugačne krivde. In v moji situaciji je danes že marsikdo, pa naj si bo potem socialist, komunist, katoličan, liberalce, laicist itd. Krivde, ko in če so, niso ne kolektivne ne dedne. Moja generacija, pa naj gre za nas Slovence ali pa za Nemce, za Amerikance ali za Ruse, sme in mora gledati predvsem v bodočnost. Ne krivda, ampak da bi „stopili v čisto in jasno ozračje prihodnosti“ (str. 150), to je brez okraskov optimistično in najgloblje sporočilo tudi Edvarda Kocbeka.

napovedi

eudocio ravines - položaj sredozemlja

EUDOCIO RAVINES, njega dni član glavnega odbora peruvske komunistične stranke, danes pa med najbolj vidnimi ameriški časnikarji zagovorniki demokratičnih svoboščin in človekovih pravic, je priznan in vreden političen komentator ameriške in svetovne politične dejavnosti, posebej še kot izreden poznavalec komunizma in njegovih podtalnih načrtov. Zato je iskan in zaželen avtor po ameriškem časopisju in v politično-družbenih revijah. V odliko so mu zredno literarna španščina in globoki uvidi, spoznanja in napovedi, ki so so doslej v polno uresničile. V buenosaireskem dnevniku "La Prensa" je 2. februarja letos natisnjeno njegovo razmišljanje "La situación en el Mediterráneo — Položaj v Sredozemlju". Članek se nam zdi posebej važen za Slovence v svetu in doma. Zato ga v prevodu posredujemo bralcem.

SREDOZEMSKO morje je srčika zgodovine, kulture in človekega duha. V naših dneh pa mu je dano, da je torišče najostrejših krize.

Bliznji Vzhod, Portugalska, Španija, Italija, Jugoslavija — te dežele so se v zadnjem desetletju sprevrgle v razbeljene konice, v žarišča skrajne napetosti. Medtem ko se je prekucustvo na Portugalskem nekako potulilo, ko se je Španija ognila krizi, je še vedno najobčutljivejši, najbolj razbohlen živec Titova Jugoslavija.

Noč na noč pričakujejo zunanja ministrstva po vsem svetu, da blisne fleš, ki pač mora enkrat blisniti: „Tito je umrl.“ In prav dobro povsod vedo, da bo tista noč kritična za ves svet. Tisto noč bodo prav gotovo prebdeli vladarji v Evropi, na Kitajskem, v Rusiji, v ZDA in na Japonskem. Kot da bi se Jugoslavija nenadoma spremenila v samo srce Evropino.

Moskvi je Jugoslavija od nekaj grožnja, izziv in začetek razkola, ki je miselno načel komunizem. Zaradi neubogljivosti Jugoslavije, so pozneje odpovedali pokorščino v Peking, zadnje čase pa v Rimu (in v Parizu — op. Gl.).

* * *

Danes imajo moskovski načrtovalci in strategji že doštudirani odgovor na krizo, ki jo bo sprožila Titova smrt. Ko se maršalovo truplo še ne bo prav ohladilo, bo ukazana mobilizacija vojaških sil Varšavskega pakta. In brž po pogrebu bodo bolgarske divizije vdrlle čez srbsko mejo pri Kosovu, da se požrtvujejo v spopadu, ki ga predvideva načrt višjih krogov sovjetskega poveljstva.

Po še svežem izkustvu v Angoli je Kremelj prišel do kaj optimističnega uvida: da pač ZDA, še bolne od klofute v Vietnamu, ne bodo posegle v stvar, kot niso posegle na Madžarskem, ne na Češkem in na Slovaškem. V Evropi pač nobena vlada ne bo oklicala mobilizacije; vse bo teklo, kot je poteklo z Imre Nagyjem in z Aleksandrom Dubčkom. Sovjetske sile bodo povsem naravno zasedle Beograd, pa tudi Titograd, Istro, dalmatinsko obal, se pravi — ustavile se bodo prav v Sredozemlju.

Poznavalci zatrjujejo, da so bila vsa tveganja dodobra preiščljena; najhujša veljajo za najmanjša v primeri z nezanskimi prednostmi, ki jih bo takšno podvzetje nanoslo.

V prvi vrsti bo od Evrope naših dni ostala samo blede podoba prostora, kjer se bo prav lahko učvrstila taktika finskizacije. Romunija bo kljub vsem svojim težnjam po neodvisnosti spoznala, da je pokorščina le več vredna od kazenske ekspedicije. In italijanski, francoski in drugi evropski komunisti se bodo morali ponižno in skesano vrniti v pravovernost.

Računajo, da bo ameriški križemrok odločilen za razhod Organizacije severnoatlantskega pakta in da bo pomenil konec zapadne obrambe. Kar je pač davni sovjetski sen.

* * *

Na eno pa pozabljajo Sovjeti, Evropejci in Američani — da je namreč Sredozemsko morje za vse čase prenehalo biti zgolj evropsko morje: ni več arena, kjer trčita druga ob drugo obe nadsili, ampak je tudi naglavno središče moderne vsearabske povezave.

Nadvladje v Sredozemlju bi dalo Rusiji Zahodno Evropo, hkrati pa bi do eksplozivnosti razdražilo ZDA, predvsem pa Kitajsko. Sredozemlje je še kaj več kot samo prvi korak v spopadu za svetovno hegemonijo.

Brž ko bi zagospodarila v Sredozemlju, bi morala Rusija po bliskovno nadvladati Indijski ocean. Tu pa bo trčela ob egipčanski odpor, ki ji ne bo dovolil proste poti skozi Sueški prekop. Sovjetsko brodovje bo zatisnjeno v Sredozemlju. Pravijo, da sta to možnost do potankosti preštudirala maršal Tito in pa rajnki Gamal Abdel Nasser.

Strateški poznavalci Sredozemlja pač ne vidijo drugega možnega izhoda kot vsestransko mobilizacijo arabskega sveta in neogibno dožnost ZDA, da se po robu postavijo sovjetskemu prodiranju. Kar bi spet potrdilo, da politika popuščanja, neodločnosti, umikov, pogašanja, prav kot zgodovinski sestane v Münchnu nujno vodi v vojno.

Vsa ta razčlenjanja, ki niso kakšna znanstvena fikcija, predstavljajo ves jugoslovanski proces in Titovo smrt kot dokaz neznanke in resnično krive neodgovornosti. Stari maršal nima nasledstva, kot ga je zapustil Franco. In k vsemu — zapustil bo razklano državo, kot da je poseljena z narodi, ki se med seboj gledajo kot najbolj sovražna plemena.

važno sporočilo

uredništvo GLASA vabi in prosi vsa uredništva periodičnih listov, revij in drugih tiskov, pa tudi vse založbe, ki svoje publikacije pošiljajo v zameno za naš list in revijo, da svoje pošiljke naslavljajo le na: naslov urednika GLASA: Zapiola 1723, I D, Buenos Aires 1426, Argentina — Prejem izmenjanih tiskov bomo poslej sproti potrdili v Glasu, pri revijah tudi z navedbo vsebine; pri knjigah pa bomo poskrbeli za kritično oceno.

jubileji

„naša luč“ ob srebrnem jubileju

Srebrni jubilej slavi letos ugledna zdomska revija NAŠA LUČ, mesečnik namenjen Slovincem na tujem. Ustanovili so je slovenski dušni pastirji med našimi zdomci in sezonskimi delavci v Evropi po drugi vojni. V 25. letih je vsebinsko in po notranji ureditvi revija dosegla zavidljivo raven. Po zunanji prikupnosti pa izkazuje estetsko prefinjenost sedanjega urednika. Je med Slovenci v zdomstvu najbolj razširjena publikacija in doseže največ Slovencev; to dokazuje tudi njena visoka naklada, ki je daleč nad vsemi drugimi zunaj Slovenije. Reviji NAŠA LUČ ob pomembnem jubileju čestitamo! V večjo predstavitev tega lista, njegovih namenov in ciljev objavljamo uvodno premišljanje iz letošnje januarke številke XXV. letnika.

KO se je dobrih šest let po koncu zadnje svetovne vojne dušnopastirska mreža med Slovenci po Zahodni Evropi že podrobneje izoblikovala, se je sama od sebe pokazala nujna po notranjem glasilu le-té. Tedaj so bili naši rojaki že „ob Renu in v Vestfaliji, v holandskem in belgijskem Limburgu, v Luksemburgu, ob nemški meji od Metza do švice, v Charleroi in Monsu, v Pas-de-Calais in na angleškem otoku“. Kako drugače bi mogli biti slovenski duhovniki s svojimi ljudmi na teh ogromnih področjih v zvezi, če ne po tiskani besedi?

Poleg tega je bilo treba povezovati to veliko slovensko družino po Zahodni Evropi med seboj in navzven; navzven v dveh smereh: z ostalimi slovenskimi izseljenci po svetu, obenem pa z rojaki za mejo in doma. Poročila s teh področij, ki jih je „Naša luč“ prinašala mesec za mesecem, so služila v ta namen.

A revija je hotela biti še več: občasno prijateljsko pismo na dom, ki daje nasvet in toplo besedo in pogum, pa poskrbi tudi za malo dobre volje. Zato je skušala biti vedno pristna, vedra in topla. Osnovno usmerjenost je črpala v iz božje besede.

Kot glasilu kristjanov je imela vsa ta leta posluš za ljudi, ki se jim dela krivica ali ki kako drugače trpijo, pa naj živijo v tretjem svetu, v zahodni demokraciji ali v socialističnih deželah. Seveda je veljala pozornost na prvem mestu našemu človeku, naj biva ta kjer koli.

Nikdar se ni vdala skušnjavi izkrivljenega poročanja ali prostaškega sloga. A prav tako ni hotela nikdar postati „pes, ki ne laja“ (izraz je iz sv. pisma). Mogoče to komu kdaj ni bilo všeč, a krivde za to ne nosi ona.

dokumenti

aleksander solženicyn:

odprto pismo voditeljem sovjetske zveze

4. RUSKI SEVEROVZHOD

In tu je za nas še eno dodatno upanje – ena posebnost, en ugovor proti sodbam gori omenjenih znanstvenikov. Ta ugovor je: NAJVEČJE BOGASTVO narodov predstavlja ta čas ZEMLJA. Zemlja kot prostor za naseljevanje. Zemlja v merah območja živih bitij. Zemlja kot pokrov zalog v globinah. Zemlja kot gruda za rodovitnost. Ne glede na to, da so tudi o rodovitnosti napovedi mračne: vsa zemlja prostranstva na planetu in naraščanje rodovitnosti bo izčrpano poprečno v letu 2000, a če se nam posreči kmetijsko proizvodnjo podvojiti (ne kolhozom seveda, ne nam) – tedaj bo vseeno do leta 2030 rodovitnost izčrpana – to so poprečni računi za planet. So pa štiri srečne dežele, tudi še danes zelo bogate z neobdelano zemljo. To so: Rusija (nisem se zarekel, mislim prav – ZSSR), Avstralija, Kanada in Brazilija.

In v tem – je rusko upanje na pridobitev časa in na rešitev: na naših nadvse obširnih severovzhodnih področjih, ki prav zaradi naše negibčnosti v štirih stoletjih še niso po naših napakah izkažena, lahko znova gradimo: ne brezumno uničujoče civilizacije „napredka“, ne – postavimo takoj trdno, boleznijo prosto gospodarstvo in njenim zahtevam in načelom primerno začnimo naseljevati tam prve ljudi. Ta prostranstva nam dajejo upanje, da ne bomo pogubili Rusije v krizi zahodne civilizacije. (A zaradi kolhozne zanemarjenosti je tudi v manjši oddaljenosti mnogo izgubljene zemlje.)

Ker je bila „Naša luč“ ves čas, že prav od svojega začetka, finančno odvisna samo od naročnikov in dobrotnikov, je mogla uresničevati cilje, ki si jih je načrtala. Od nikogar si ni pustila narekovati, kaj naj piše in o čem naj molči. Bila je svobodna tribuna slovenskih kristjanov v evropski tujini.

Ali bo nepristranska zgodovina nekoč ugodno ocenila vse delo, ki ga je revija v teh letih opravila? Bog ve. Vsekakor so jo tisti, katerim je bila namenjena, takoj skrajša sprejeli za svojo in zanimanje zanjo ni vsa leta prav nič pojenjalo. Ko se je „sedma republika“ v tujini opazno povečala, se je naklada „Naše luči“ skoraj čisto približala meji 9000 izvodov, kar je v vrstah slovenskega občasnega tiska zunaj domovine rekord. Niti listi od doma, namenjeni rojakom po svetu, ne dosegajo te naklade. Že ta številka sama je plebiscit za „Našo luč“ in obenem priznanje vsem, ki so jo priklicali v življenje in ji ta leta pomagali (izdajatelj, urednik, sodelavec, dopisnik, upravi, tiskarni, razpečevalni mreži, naročnikom in dobrotnikom).

Kaj pa bodočnost „Naše luči“?

Tako kot doslejnost. Služba resnici, pravici in ljubezni. Služba slovenskemu zdomcu in izseljencu predvsem v Zahodni Evropi. Pričevanje o slovenski stvarnosti v teh ne-lahkih dneh. Brez odvisnosti od kogar koli: zato pa zvesta osnovnim človeškim vrednotam, ki so obenem temelj krščanstva.

Bog ji daj – v omenjenem smislu – še mnogo, mnogo let!

Brez nezmotljivega predsodka se spomnimo Stolpyna in mu dajmo, kar mu gre. Leta 1908 je v Državnem svetu preroško rekel: „ZEMLJA – TO JE JAMSTVO NAŠE BODOČE MOČI, ZEMLJA – TO JE RUSIJA.“ In ob Amurski železnici: „če bomo še naprej otrplo spali, bo to ozemlje prepojeno s tujimi sokovi in, ko se bomo zbudili, se bo izkazalo, da je rusko le še po imenu.“

Danes se ta nevarnost ob sovražnosti s Kitajsko razprostira skoraj nad vso našo Sibirijo. Dve nevarni točki sovpadata – a pri obeh se po srečnem naključju riše en sam izhod: odvreči mrtvo ideologijo, ki nam grozi s pogubo, tako na področju vojne, kot na področju gospodarstva, zavreči vse njene tuje sanjske svetovne naloge, zavzeti pa se za obdelavo (po načelih trdnega, ne napredujočega gospodarstva) ruskega severovzhoda – severovzhoda našega evropskega ozemlja, severa azijskega in glavnega sklopa Sibirije.

Ne bomo se ogrevali za napačna upanja in ne bomo se gnali za pretresom, ki morda zori in bo morda do njega prišlo v zahodnih deželah. Ta upanja lahko prav tako varajo, kot so nas že varala upanja na Kitajsko v štiri-desetih letih: če nastanejo na Zahodu novi družbeni sistemi, se lahko izkažejo do nas za bolj krute in bolj neprijateljske kot današnji. In prepustimo Arabce njihovi usodi, oni imajo svoj islam, sami se bodo znašli. In prepustimo Južno Ameriko samo sebi, nihče ji ne grozi z osvoboditvijo od zunaj. In pustimo, da Afrika sama doume, kako začeti lastno pot državnosti in civilizacije, samo želimo

ji, da bi ne ponovila napak „neprestanega napredka“. Pol stoletja smo se ukvarjali z vsem tem: s svetovno revolucijo; s širjenjem našega vpliva na Vzhodno Evropo; na druge celine; s preobrazbo kmetijstva po ideoloških načelih; z uničenjem tistih, ki imajo; z izkoreninjanjem krščanske vere in npravi; z navidez učinkovito brezkoristno vesoljsko tekmo; samo po sebi umevno – z oboroževanjem sebe in drugih, ki so prosili za orožje; – s čimer koli, razen z razvojem in dobro obdelavo glavnega bogastva naše dežele – severovzhoda. Vendar našemu narodu ni namenjeno, da bi živel v veselju, ne v jugovzhodni Aziji, ne v latinski Ameriki; ne, marveč Sibirija in Sever – to je naše upanje in naš očičevalni bazen.

Pravijo, da smo baje tudi tam mnogo storili, zgradili, – vendar nismo toliko zgradili, kolikor smo uničili ljudi na „smrtni cesti“ Salehard-Igarka; a ne naštevajmo že tu vse zgodovine taborišč. Zidati tako, da potopimo krugbajkalsko železnico in da progo, ki to obide, nesmiselno poženemo čez gore, da se zavore vneajo; graditi tako kot kombinat celuloze na Bajkalu in Selengi, da čimprej vržejo dobiček in da zastrupljajo – namesto da bi rajši počakali. V primeri s hitrico stoletja smo mi na severovzhodu zelo malo naredili. Vendar danes lahko rečemo – še sreča, da tako malo; zato lahko delamo zdaj vse od začeta razumno, po načelih trdnega gospodarstva. Danes še – kakšna sreča, a že jutri – kakšna nesreča.

In kakšna ironija: od leta 1920 smo se pol stoletja ponosno (in upravičeno) upirali, da bi zaupali tujcem izkoriščanje naših naravnih bogastev – in to je moglo biti videti kot mnogo obetajoča nacionalna sanja. A odlašali smo, odlašali in izgubljeni, izgubljali čas in naenkrat, prav zdaj, ko se je razgalila izčrpanost svetovnih energetskih zalog, vabimo mi, velika industrijska velesila, kot zadnja zaostala dežela tujce, naj predelajo naša nedra, in jim nudimo za plačilo, naj si vzamejo naš neprecenljivi zaklad – sibirski naravni plin, za kar nas bodo čez pol roda preklinjali naši otroci kot neodgovorne zapraviljive. (Mi bi imeli mnogo drugega dobrega blaga kot plačilo, ko bi ne bila tudi naša industrija v bistvu zgrajena na... IDEOLOGIJI. Tudi tu je našemu narodu zapreka na poti – ideologija!)

Jaz bi ne imel za pošteno, svetovati politiko osamljene rešitve sredi splošnih težav, ko bi naš narod v 20. stoletju ne utrpel po mojem mnenju večje škode kot vsi narodi sveta: poleg v dveh svetovnih vojnah smo utrpeli samo po državljanskih nemirih in sporih, samo po notranjem

„razrednem“ in gospodarskem uničenju – 66 (šestinsdeset) milijonov ljudi!!! Ta račun je naredil bivši leningrajski profesor za statistiko I. A. Kurganov, lahko si daste ta račun prinesiti vsako minuto. Jaz nisem nikak znanstveni strokovnjak za statistiko, ne morem računov preveriti, saj je tudi vsa statistika pri nas tajna; tole je posreden račun, a res: manjka sto milijonov (ravno sto, kot je že Dostojevski napovedal!); v vojnah in brez vojn smo izgubili tretjino prebivalstva, ki bi ga mogli imeti sedaj, skoraj polovico tega, ki ga imamo! Kateri drug narod je še plačal tako ceno? Po takih izgubah si lahko privoščimo majhno posebno pravico, tako kot dajejo bolnemu po težki boleznici: oddih. Pozdraviti moramo svoje rane, rešiti svoje narodno telo in svojo narodno dušo. Da bi imeli le dosti sil, razuma in srca za pozidavo lastnega doma – kje naj bi se pečali še z vsem planetom!

Vendar spet, kako srečno sovpadanje, ves svet bo imel od tega – le dobiček.

Drugi ugovor, o poštenosti, je mogoče navesti – da naš severovzhod sploh ni ruski, da je bil ob osvojitvi tega storjen tudi zgodovinski greh: uničenih je bilo nemalo krajevnih prebivalcev (no, tega ni mogoče primerjati z našim nedavnim samouničenjem) in drugi so bili malo stisnjeni. Da, tako je bilo, bilo je v 16. stoletju, a tega ni mogoče na noben način več popraviti. Od tistih časov imajo tisti široki prostori malo ali celo nič ljudi. Po ljudskem štetju vseh narodov na severu – jih je 128 tisoč; v redki verigi so razmetani po ogromnih prostranstvih; z osvojitvijo Severa jih ne bomo niti malo zatrli. Nasprotno, danes samo po sebi umevno podpiramo njihov način življenja in obstoj, sami si ne iščejo osamljene usode in bi se je tudi ne mogli najti. Od vseh narodnih vprašanj, pred katerimi stoji naša dežela, je to – najbolj milo, saj ga skoraj ni.

Tako torej je naš izhod eden: čim hitreje, tem večja rešitev bo – prenesti središče državnega zanimanja in središče narodne dejavnosti (središče naselitve, središče mladinske podjetnosti) z daljnjih celin in celo iz Evrope, dá celo z juga naše dežele – na njen Severovzhod.*

* Razumljivo, da mora tak prenos prej ko slej privedi do tega, da se odrečemo svojemu varuštvo nad Vzhodno Evropo. Prav tako ne more biti govora o nasilnem zadrževanju katerega koli obmejnega naroda v državni zvezi naše dežele.

solženicynov roman o leninu

Najnovejši Solženicynov roman „Lenin v Zürichu“ je v francokem prevodu izšel v Parizu. Isto delo bo marca letos izšlo v ZDA v angleščini. Roman govori o Leninovem življenju, o njegovi politični dejavnosti, o sentimentalnih intimnostih v času, ko je bil boljševiški revolucionar med prvo vojno v izgnanstvu v Zürichu.

Roman je pisatelj spočel, kot razlaga v uvodu, že v Rusiji. Po nasilnem odhodu iz Rusije pa je prav v Zürichu, kjer živi v pregnanstvu, začel z večjo podrobnostjo prebirati že zbrano gradivo in ga oblikovati v novo razsežnost, ko je pisanje dopolnjeval z dokumenti in pričevanji. Pisatelj se je v Švici zaglobil v Leninovo osebnost in ji skušal priti do dna. Iz teh raziskav in dognanj je oblikoval zdaj zgodovinski roman, ki poseže v psihologijo v njem nastopajočih oseb, zvečine sodobniki tistih Leninovih let v Švici. Posebej izklesan lik je Parvus, imenovan tudi Anton Gelfand, skrivnosten revolucionar, ki je odigral dokaj protislovno vlogo v tistih desetih letih, ki jih je vodja boljševikov preživel v izgnanstvu, zdaj v Bernu, Zürichu in Ženevi, pa spet v Londonu in v Parizu.

Solženicyn poustvari tudi like nekaterih članov švicarske Delavske stranke v dneh, ko se Lenin odloča za usodni prelom s socialnimi demokrati: prav ta prelom je pozneje v veliki meri neznačni peščici boljševiških revolucionarjev omogočil osvojitve oblasti v imperiju dveh svetov. To so bili dnevi, ko je Lenina in njegovo bolno ženo Nadeždo obiskala Inesse Armand. Pisatelj s posebno lučjo osvetli ta čustveni trikot, ki mu po tem srečanju v Leninovem življenju sledimo še dolga leta.

Iz tistih skopih sporočil, ki jih je pisatelj uspel zbrati o tej ženi, vemo, da je bila po krvi Francozinja, sirota brez staršev, ki jo je redila teta v Moskvi. Poročila se je zgodaj; nekateri dokumenti poročajo, da je prevzela Tolstojeva Ane Karenine zapustila moža, vzela otroke in z ljubimcem pobegnila v Zürich. V tistih časih je že ožigosana kot pripadnica proticariističnih skupin. Po ljubimčevi smrti jo pot pelje v Pariz, kjer se je vpisala na Sorbono. V tem času je spoznala Lenina. Vladimir Iljič je imel takrat štirideset, ona pa petintrideset let. V Leninovem Zbranem delu bomo našli 23 njegovih pisem tej prijateljici in so-revolucionarki, ki se vrste od 1912 do 1922. Kljub literarni čistki sovjetskih režimovcev, naletimo v omenjenih pismih na vztrajno tikanje v pisanju, dokaj nenavadno v tistih časih v družbenih odnosih med žensko in moškim. Iz pisem se nam razkrijejo tudi mnoge važne politične naloge, ki jih je bil Lenin zaupal Inessi. Priča njenega pogreba popisuje Lenina v žalnem sprevodu: „Lenin se je zdel kot prtilkavec: kučma mu je zakrivala lice, oči so utonile v solzah, ki jih ni mogel zadržati.“ Njen grob je na dokaj nenavadnem kraju: na Rdečem trgu v Moskvi, nedaleč od mavzoleja, kamor so pozneje prenesli balzamiranega Lenina, in blizu grobov najvidnejših tvorcev oktobrske revolucije. Njenega pokopa v takšni sloviti bližini tudi uradna sovjetska zgodovina ne zna razložiti. Solženicyn je za moskovskih dni pač poznal zgodbo o Inessi Armandovi in o njenem grobu na Rdečem trgu. Pri pisanju romana o Leninu, pravi, ji je posvetil osnovni delež hkrati z oblikovanjem lika ustanovitelja boljševiške ZSSR.

– j o

V začetku lanskega decembra je v New Haven, Connecticut, 78 let star umrl slovit ameriški sodobni dramatik in pisatelj THORNTON WILDER, ki ga literarna kritika upravičeno predstavlja kot vmesni člen moderne ameriške dramatike med Eugenom O'Neillom in Tennesseejem Williamsom. V ameriški dramatiki in gledališču predstavlja njegovo ustvarjalno delo pomembno obdobje prehoda iz meščanskega gledališča v moderni zamah.

Rodil se je Thornton Wilder v Madisonu, Winsconsin, leta 1897. Vzrasel je iz verne kalvinistične družine. Četudi je v mladih letih prenekaterikrat trdo pisal o tej vzgoji (kot: Moj oče je gledal v Bogu nekakšen računalnik: če si pridne, ti bo šlo dobro; če pa hudoben, pa vse po zlu...), je le-ta pozneje zarisala odločno, pozitivno črto v vse njegovo snovanje in delo. Kot se v njegovih stvaritvah dokaj očitno pozna tudi dolgoletno bivanje na Kitajskem (do 17 leta), kjer je bil oče generalni konzul ZDA. („Moje otroštvo na Kitajskem v začetku stoletja mi je privzgojilo množstveni čut za stvari in spoštovanje do neminljive prisotnosti trpljenja.“)

Po diplomu na Yale je šest let učil na tej univerzi. Iz tega časa je njegov prvi roman „The bridge of St. Luis Rey“. Roman je izšel l. 1928. Zanj je Wilder prvič v življenju prejel navišjo ameriško knjižno odliko: Pulitzerjevo nagrado. Roman so filmali v dveh različnih verzijah. Četudi je pozneje napisal še nekaj romanov – njegovo najboljšo pripovedno delo je roman „Marčne ide“, o atentatu na Julija Cezarja, pisan s sodobnimi uvidi in zanzanji – je moč njegovega peresa v dramatiki.

1938 so krstili njegovo dramo „Our Town“ (Naše mestece). Prinesla mu je že drugič Pulitzerjevo nagrado. K vsemu pa še velikanski uspeh pri občinstvu in kritiki. Na gledališkem obzorju, kjer so v ZDA v tistih časih dominirali z družbeno stvarnostjo Clifford Odets in Elmer Rice, s psihologizmom pa že klasični O'Neill, so oblikovne drznosti, ki jih je Wilder vnesel v svojo gledališko fresko podeželskega mesteca v Novi Angleški zrevolucionirale ne le ameriško, marveč v dokajšnji meri tudi evropsko gledališče. Še večjo drznost predstavlja njegovo nedvomno najboljšo dramsko delo „The Skin of our Teeth“ (v prostem prevodu: Samo za las), komedija, ki jo je dramatik označil

kot „zgodovino sveta na komičnem traku“. Igra kaže, kako se je znalo človeštvo vedno rešiti iz vseh ujm, četudi je šlo skoraj vselej „samo za las“. Komedijo je 1942, med vojno, uprizoril z velikim uspehom rajni ameriški igralec evropskega zamaha Fredric March. Z njo je Wilder v tretje dosegel Pulitzerja.

V poznejših letih tja do 1956 je napisal še več manjših dram in komedij, ki vse izkazujejo rojenega gledališčnika, prodrinega opazovalca družbenih trenj, spopada med stari in novim rodom, razhod med ustoličenimi, pa preživetimi navadami in načeli, zraven pa pričajo iskreno in globoko ljubezen do sočloveka, do preprostih ljudi posebej, in trdno navezanost na ameriško tradicijo, četudi dramatik odločno odklanja vsakršen formalizem: v tem tudi ne prizanaša tradicionalnim odrskim oblikam. Posebnost in velik pomen Wilderjeve dramatike je tudi v tem – sodobni evropski gledališki napon ga šteje med predhodnike, – da postavi pri igralcu mimično govornico obraza, kretnje in telesa v isto vrsto in vrednotenje z njegovo besedno izraznostjo.

1956 je požel izreden uspeh s komedijo „The Matchmaker“ (Ženitna posredovalka), ki je pozneje služila za osnovo poznanemu muzikalu „Hello, Dolly!“.

Angleški leposlovni in gledališki kritik Edmund Fuller je o Wilderju zapisal še za njegovih živih dni: „Wilder nam je znal bolj kot katerikoli drug Američan naslikati človeka naših dni z globokimi, umirjenimi in dognanimi potezami. Noben drug ne zna slikati tako.“ Čeprav je trditve morda preveč ekskluzivna in čeprav je Wilder zadnja leta večkrat priznal, da se utegnejo njegove drame zdeti zastarele, velja priznati, da je v svojem času velik in izreden gledališki in odrski reformator, ki je odpiral nove poti ameriški in svetovni dramatiki. Njegov izredno zavesten humanizem mu pomaga, da se z ostrino opazovalca-umetnika loteva najtrših življenjskih vprašanj in da ob njih priznava človekovi vernosti najvišjo duhovno vrednost. Njegovo družbeno in etično prepričanje, kot hkrati njegovo nenehno iskanje po sodobnih dogajanjih, pa njihovo pravilno razumevanje, ga predstavljajo kot velikega optimista, ki zna s svojim peresom bravcu in gledalcu vedno znova vzgibati v naših časih tako samo še tleči plamenček upanja.

m t

NOVA DRAMA TENNESSEE WILLIAMSA

TENNESSEE WILLIAMS, ki ga sodobna gledališka zgodovina in kritika štejeta za največjega ameriškega dramatika po O'Neillu, je ob koncu lanskega leta pobudil svetovno pozornost z objavo svojih Spominov. Knjiga je postala ne le v ZDA, marveč tudi v Evropi – brž po izidu v angleščini sta izšla francoski in nemški prevod – pravi best-seller. Na Dunaju pa je pred tedni doživela potrditev in priznanje njegova najnovejša drama „The Red Devil Battery Sign“, ki so jo pred meseci kot krstno predstavo uprizorili v Bostonu (ZDA), a jo je kritika odklonila.

Junak nove drame je tipična Williamsova oseba: bogata teksaska dedinja, dekle, ki so jo ugrabili člani tajne prevratniške združbe. Zaprto jo drže v nekem dalaškem hotelu: pozna namreč njihove načrte za političen udar, ki ga namerjajo. Mladenka se v brezupu svoje ječe vdaja pi-jaci. V hotelskem baru naleti na svojega rešitelja, mehiškega popevkarja, ki ga je zatela negodna operacija na možganih: mož niha med prisebnostjo in blaznostjo; mučita ga ljubosumje do žene in skrb za hčerko. Zaljubi se v teksaško jetnico, ona vanj; a slednjic si vzame življenje. Bogata dedinja se v obupu pridruži anarhistom, ki so jo ugrabili...

Sredi te pestre freske iskanja in muk se Williams spet in spet spovrača k ameriški stvarnosti: Kennedyjev umor, vietnamska vojna... Dialog, pravijo dunajski kritiki, je najboljši, kar jih je do zdaj napisalo Williamsovo pero. Ob stran mu postaviš lahko samo „Tramvaj Poželenje“, „Mačko na razbeljeni cinkasti strehi“, pa „Sladkega ptička mladosti“.

Williams pripoveduje v Spominih, da se je „The Red Devil Battery Sign“ spočel v težkem pisateljevem obdobju v šestdesetih letih. Čas, ko so gledališča drugo za drugim zavračala njegovo dramsko dejavnost. Dramatik je takrat živel

v prepričanju, da je zares nezmožen napisati dober odrski tekst. Vrh vsega mu je smrt pobrala takrat najboljšega prijatelja. Da bi ušel brezupu, se je zatekel v psihoanalizo. Slednjic pa je konvertiral v katolištvo. Zadnje dramsko delo, ki doživlja tolikšen uspeh na Dunaju, je dejansko iz teh let. Kritiki upravičeno trdijo, da z najnovejšo dramo Williams samo potrjuje že ustaljeno mnenje, da je najboljši ameriški dramatik po O'Neillu.

Na Dunaju uprizarja Williamsovo dramo English Theatre of Wien. Skupino je 1962 ustanovil Franz Schafranek, učenec Bertolta Brechta in Ingmarja Bergmana. Posebnost tega gledališčnika je, da uprizarja zgolj dela anglosaškega repertoarja samo v angleščini in samo z londonskimi in z newyorškimi igralci. Lani je kot prvi uprizoril novo dramo Angleža Terence Rattigana „The Praise of Love“.

Glavno vlogo v Williamsovi dunajski predstavi igra avstrijsko-ameriška igralka Ruth Brinkmann. V glavni moški vlogi stopa družno ob nji Keith Baxter. Schafranekova režija je svojska, izredno globoka in prefinjena. Za scenični okvir mu služijo projekcije diapozitivov, za slušno zaveso uporablja trio mehiških pevcev.

V NEW YORKU pa medtem z uspehom ponavljajo znane Williamsove drame iz prvih let: „Steklena menezarija“ in „Sladki ptiček mladosti“. V drugi nastopa verjetno danes najboljša ameriško-angleška igralka Irene Worth kot odlična princesa Kosmonopolis. Režiral je to dramo Edwin Shrein. V Music Center of Los Angeles pa igrajo Williamsovo „Iguanino noč“: preden je drama doživela odrski krst, smo jo gledali v filmu z R. Burtonom in Lizo Taylor. V newyorški predstavi nastopajo poznani igralci: Richard Chamberlain (televizijski junak nadaljevanke Dr. Kildare), Dorothy MacGuire, Raymond Massey (direktor bolnišnice iz iste nadaljevanke), pa Eleanor Parker. Vsi v režiji Josepha Hardyja. Ob tolikem uprizarjanju Tennessee Wil-

liamsa v letošnji newyorški sezoni je svetovnaznani gledališki kritik Cliv Barnes zapisal, da je Williams avtor, „čigar dialogi morda ne sežejo vedno docela v sam vrh pesniške izraznosti, mu pa prav gotovo ne moreš zanikati izredne večine odrskega arhitekta, ki ga stavlja med prve dramatike našega časa. Prav kot O'Neill.“ Prvega primerja kritik iskrivemu Feydeauju, drugega pa Čehovu.

EDWARD ALBEE je za Tennessee Williamsom letos najbolj igran ameriški dramatik v New Yorku. Za bližnji marčni mesec najavlja 10 predstav njegovih dram kar v 14 gledališčih. Judovski televizijski igralec Ben Gazzara bo s Colleen Dewhurst ponovil Albeejevo najbolj znano dramo „Kdo se boji Virginije Woolf?“. Ne bo pa seveda manjkala že klasična „Zgodba iz živalskega vrta“.

V newyorški operi Metropolitan je v začetku 1976 žela vsa priznanja sopranistka Beverly Sills v Verdijevi „Traviati“. Predstava je tem pomembnejša, ker opero prvič v zgodovini Metropolitan dirigira ženska. Dirigentka je Sarah Caldwell iz Bostona. V gledališču Uris pa je doživel krst balet Samuela Barberja „Medeja“, ki ga uprizarja American Ballet Theatre.

PRED NOVO SEZONO V BUENOS AIRESU

V BUENOS AIRESU gre h kraju poletna gledališka sezona. Letnih gledališč je letos trikrat manj kot prejšnja leta. Tudi dokaz neurejenosti in duševnih gospodarsko-političnih težav v deželi. Morda sta najbolj privlačni med predstavami pod milim nebov gledališki collage za enega igralca „El Bululú“, ki ga igra španski igralec José María Vilches, pa klasična Calderónova komedija „Dama škrat“. Oboje na prikupnem Oranžnem vrtu v španskem muzeju Larreta.

Gledališki collage je tudi izvirna režijska in odrska stvaritev „La Melodía Fatal“, parodija na predstave groze, ki jo je na osnovi starih tekstov iz začetkov prejšnjega stoletja zamislil verjetno danes najbolj sposobni argentinski režiser Jorge Petraglia. Uprizarjajo jo z uspehom v manjšem gledališču San Telmo, v najstarejšem delu Buenos Airesa. Isti režiser je že predlanski z uspehom režiral znano Anouilhovo komedijo „Damski orkester“, ki jo še vedno ponavljajo ob polnem avditoriju. Petraglieva režija je posebej privlačna zaradi duhovite domisljice: vse ženske vloge igrajo izključno moški igralci.

Dogodek za Buenos Aires je še vedno Arnolda Weskerja, angleškega židovskega avtorja sodobna drama „Kuhinja“, ki jo uprizarjajo že tretje leto. Režiral jo je Jorge Hacke. Letos jo igrajo v Teatro Cómico. Predstava je lani prejela Molièrovo nagrado 1974, ki jo je razpisala za najboljšo argentinsko predstavo letalska družba Air France.

Z redno sezono pa je v teh tednih začel TEATRO COLON. Do aprila bodo na sporedu simfonični koncerti, ponovitve nekaterih baletnih predstav in domačih oper. Pa tudi Musorgskijevega „Borisa Godunova“ v ruščini z argentinskimi pevci bodo ponovili (predstava je bila v izmenjavi z ruskimi pevci že lani v redni sezoni, ko je v Colónu s solisti, dirigentom, režiserjem, scenografom in koreografom v veliko veselje partijske propagande nastopala tretjerazredna skupina gledališčnikov in muzikantov opere Boišoj iz Moske). Colónov orkester in Buenosaireska filharmonija ponavljata koncerte tudi na prostem v mestnem parku na Palermu.

Ni še oznanjeno, kakšna bo letošnja operna sezona v Colónu. Blesteča prav gotovo ne bo ob popolni odsotnosti inozemskih umetnikov. Gledališko vodstvo navaja kot razlog pomanjkanje denarnih sredstev: tuje umetnike je treba plačevati v dolarjih – ob nenehni devalvaciji argentinske valute je plačevanje v dolarjih zares utopija. Brez tujih umetnikov pa bo buenosaireska operna kultura, ki je bila poznana in priznana v zapadnem svetu, trpela občutno škodo, četudi ne gre kratiti priznanja sposobnosti nekaterim argentinskim ali vsaj v Argentini stalno živečim dirigentom, instrumentalistom, pevcem, režiserjem in scenografom. Colónov zbor je še vedno med prvimi opernimi zbori na svetu. Največja šibkost buenosaireske opere je pač v pomanjkanju pevcev-solistov. Zanesljivo bomo letos prikrajšani za prenekatero globoko predstavo, pa tudi za moderne, sodobne stvaritve: tudi tantiemo zanje je namreč treba plačati v dolarjih...

FESTIVAL V SALZBURGU

Spored letošnjega poletnega festivala v Salzburgu, ki bo od 25. julija do 31. avgusta, najavlja kar 97 velikih prireditelj: med njimi so koncerti simfonične in instrumentalno solistične, tudi vokalne glasbe, nastopi komornih skupin, operne in dramske predstave, pa še dolga vrsta drugih

pojavnosti, ki so povezane z umetniškim nastopanjem.

V opernem repertoarju je Mozartova komična opera „Cosi fan tutte“, ki jo bo dirigiral Karl Böhm; Verdijev „Don Carlos“ s von Karajanovo taktirko; Mozartova „Figarova svatba“, pri kateri se bosta kot dirigenta vrstila von Karajan in Bernhard Klee. Karl Böhm bo dirigiral tudi Mozartovega „Idumeneja“, medtem ko bodo v Felsenreitschule uprizarjali Mozartovo opero „La clemenza di Tito“. Pod Mozartovim patronatom – najslavnejši sin Salzburga – teče vsakoletni festival.

Deželno dramsko gledališče v Salzburgu bo v novi scenični obleki in priredbi uprizorilo Johana Nestroya komedijo „Talisman“; režiral bo Otto Schchek. Moderna drama bo zastopana z enodejanko Davida Rintelsa „Imzeil für den Angeklagten“, kjer bo glavno vlogo igral Curt Jürgens. Hofmannstalovega „Slehernika“ bodo znova uprizorili na prostem, na trgu pred katedralo. Misterij, ki ga je prvič na istem mestu režiral in z njim pobudil svetovno zanimanje ter dejansko sprožil Salzburški festival Max Reinhardt, bo letos pripravil režiser Ernst Haussermann.

Večina gledaliških predstav bo v velikanskih, v skalo vsekanih nekdanjih konjušnicah salzburškega knezoškofa. Sicer se pa ves Salzburg ob festivalu spremeni v velikansko gledališče. Poleg Bayreutha na severnem Bavarskem, kjer je slovito Wagnerjevo gledališče namenjeno izključno uprizorjanju njegovih oper, je festival v Salzburgu med najvišjimi poletnimi kulturnimi prireditvami v Evropi.

GLEDALIŠČE NA POLJSKEM

AKADEMSKO GLEDALIŠČE Katolike univerze v Lublinu na Poljskem je od svoje ustanovitve sem (1952) bogatilo poljsko gledališko kulturo z novimi izkustvi in izvirnimi dosežki. Dvajset let in več prizadevnosti te pomembne gledališke skupine dokazuje, da je poljsko gledališče v mnogočem danes evropska gledališka avantgarda. V zadnjih letih je zaglobljenost gojencev lublinske akademске gledališke družine ustvarila izvirni gledališki spektakel, ki sicer sloni na uveljavljeni igrski dramaturgiji, a za izraznost porablja edinele plastične prvine, s katerimi se igralec docela vskladi. Težnja je očita: povratek v preprostost, odmik od baročne in naturalistične odrske nabitosti, vznik gledališke dejavnosti v osebni dramatik in komiki. Teksti, ki jih porabljajo, so skopi, bolj osnova kot dokončna oblika; igralec je na voljo improvizacija, z bežnimi nadihi stare commedia dell'arte, mimična plastika in telesna izraznost sta v pravem somerju z besedo, ki je dostikrat le onomatopoijska na notranje in zunanje zvoke človekove eksistenčne drame.

S klaski našega stoletja, ki jih poljski gledališčniki predstavljajo prizadeto in brez naličja, sta si na akademski oder utrli pot religiozna in eksistenčna problematika z razglabljanjem in igranim prikazovanjem o smislu življenja in smrti, o vrednosti prostovoljnega žrtvovanja, o hrabrosti in šibkosti človekove prisotnosti v okolju, ki ga živi.

Okrog 1967 se je lublinsko Akademsko gledališče znašlo v nekakšni krizi ob iskanju izvirnosti izraznih sredstev in novih, sodobnih odrskih oblik. Z dramo „Wanda“, – pisec je Cyprian Kamil Norwid – so krizo rešili. Norwid je danes priznan dramatik evropskega teatra. Prejšnji drami „Slaščice“ in „Grofica iz Palmire“ sta ga vredno uvrstili med sodobne dramatike. Uprizoritev „Wanda“ je zbudila pozornost zaradi izvirnega sceničnega okvira, ki ga je dal predstavi takrat še gojenec prvega letnika gledališke akademije Leszek Madzik. Njegova scenična slikovitost nehoti spominja na rutenske ikone mojstra Rublova, kot je zapisano v kritiki. Po uspehu z „Wando“ se je gledališče preimenovalo v Scena Plastyczna – Plastični oder. Na osnovi novih dognanj in izkušenj so 1970 uprizorili gledališki spektakel „Eccē homo“. Scenična zasnova predstave je preprosta: vodoraven oder, ki ga zaslanja pet velikih vitraž, izredno izvirnih, četudi se kot gledališka scenična novost nenadoma pojavijo na odru velikanske maske: slike in plastične, v sceni in igranju. Korak naprej od „Glejte, človek“ je uprizoritev igre „Večerja“, že tretja tovrstna predstava: igra sama se z odra pomakne v avditorij, da vizualnim in svetlobnim učinkom pusti večji prostor: oder je posledje odličen in izredno zgovoren plastičen soigralec živega igralca med občinstvom. Ta preemba pač teži v določeni meri k poznani „dinamični sceni“, katere oče je Josef Szaina, četudi odmerja dokaj različne vloge igralcem, lučem, slikarjem na zavesah in glasbi. V predstavi so prvič pogodili igrsko dramaturgijo, ki jo stvarjajo izključno plastične prvine: igralec se docela ujema s svojimi plastičnimi soigralci (sceno, lučjo, muziko); njegova igra je dejansko protigrska konflikta med njegovo pojavnostjo in stvarno prisotnostjo plastičnih elementov. Scenograf

režiser Madzik vneto porablja v igri maske in plastične figurine. V tem se skoraj približa sloviti ameriški gledališki skupini Bread and Puppet Theater, ki jo vodi nemški gledališčenik Peter Schumann iz poljskega Wrocława; ta se v gledališkem nastopanju poslužuje skulpture, mask, pantomime, plesa, povestničarja, lutk in lutkovne igre, potujočih muzikantov in cirkuških igralcev.

ANGLEŠKO NARODNO GLEDALIŠČE

Angleško Narodno gledališče - National Theatre se bo v začetku marca selilo v novo, moderno gledališko zgradbo na južnem bregu Temze v Londonu. Narodno gledališče v Londonu je mlajšega datuma. Ustanovili so ga leta 1960. Do takrat Angleži uradnega gledališča niso poznali: vsa angleška gledališka kultura se je snovala in uresničevala po zasebnih poklicnih in polpoklicnih gledališčih, tudi univerzitetnih. Po zgledu francoske Comedie Française so si Angleži zaželeli tudi svoje Narodno gledališče. Največ zaslug za ustanovitev ima sir Lawrence Olivier, ki je do 1973 mlado ustanovo tudi vodil in tudi dosegel, da je država začela z gradnjo moderne gledališke stavbe ob Temzi. Za njim je vodstvo prevzel priznani gledališčenik Peter Hall. Vseh petnajst let je angleško Narodno gledališče gostačilo v starodavnem in slovitem Old Vic gledališču blizu Waterlojskega mosta.

Nova gledališka stavba vsaj po zunanji obliki tekmuje z

modernim London Theatre of West End; odprli so ga 1973. Nad to stavbo Londončani niso preveč zavzeti; zaradi svoje oblike jo nazivljejo bunker. Nova stavba Narodnega gledališča je po funkcionalni živosti verjetno najmodernejša gledališka stavba na svetu. Obseže pa tudi prostore za celo vrsto kulturnih in umetniških dejavnosti. Pravemu gledališčenu so odmerjene tri dvorane. Druge tri so namenjene koncertom, razstavnim galerijam in filmskim projekcijam.

V svoji zadnji sezoni v Old Vicu je Narodno gledališče krstilo najnovejšo dramo Johna Osborna „Watch it come down (morda: Poglej, kako se podira)“; Osborn je avtor slovitega manifesta Mladih srditežev izpred dvajsetih let; svoje nezadovolje nad odmirajočo angleško meščansko družbo je pokazal v svetovno znani „Z gnevom se oziram nazaj“. Velik dosežek je Narodno gledališče ustvarilo z novo verzijo Shakespearjevega Hamleta z Albertom Finneyem v naslovni vlogi in z Angelo Lansbury kot kraljico Gertrudo; čeprav predstavi konservativna kritika ni bila ravno naklonjena, je londonska publika novega Hamleta pozdravila z navdušenjem, morda prav zaradi presunljive preproščine v režiji in igri. Na sporedu je v teh dneh tudi Samuela Becketta drama „Srečni dnevi“, kjer se je s svojsko stvaritvijo odlično predstavila Dame Peggy Ashcroft. Ne zataja ob navdušenem sprejemu tudi angleška moderna verzija slovite Racinove tragedije „Fedra“, v londonski postavitvi poimenovana „Angleška Fedra“, v režiji Tonyja Harrisona.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

razpisuje

v spomin svojega ustanovnega člana

leposlovno nagrado dr. Ignacija Lenčka 1976

za izvirno prozo: novelo ali črtico z najmanjšim obsegom 10 (deset) tiskanih strani revija Meddobje
Za nagrado je naklonjena vsota 600 (šest sto) ameriških dolarjev, ki bo razdeljena v pet nagrad:

1. nagrada 200 dolarjev
2. nagrada 150 dolarjev
3. nagrada 100 dolarjev
4. nagrada 100 dolarjev
5. nagrada 50 dolarjev

- rokopise je treba poslati v 2 (dveh) tipkanih izvodih na naslov: Ladislav Lenček - Slovenska kulturna akcija - Leposlovna nagrada 1976 - Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina, do 31. septembra 1976 (datum poštnega žiga). Rokopisi morajo biti opremljeni samo s šifro. Avtorjevo

pravo ime in njegov naslov naj bodo v posebnem spremnem pismu, opremljenim z isto šifro. V primeru, da bi isti pisec sodeloval z več deli, mora poslati vsak rokopis v posebnem zavoju. Spremna pisma s pravim avtorjevim imenom bo ocenjevalna komisija odprla šele po podelitvi nagrad.

buenos aires, 1. decembra 1975

darovi

N. N., Argentina, 3.000 pesov
 Jožef Mikelj, Argentina, 50 pesov
 duhovnik Milko Povše, Argentina, 500 pesov
 Aleksander Majhen, Argentina, 100 pesov
 duhovnik Boris Koman, Argentina, 300 pesov
 duhovnik dr. Rudolf Hanželič, Argentina, 300 p.
 ga. Terezija Voršič, Argentina, 105 pesov
 p. Gabrijel Arko ofm, Argentina, 100 pesov

dr. Leopold Leskovar, Argentina, 130 pesov
 Leopold Šparhakel, Argentina, 100 pesov
 Franci Osredkar, Kanada, 50 dolarjev
 ga. Tončka Kastelic, Kanada, 19 dolarjev
 Pavel Kveder, Kanada, 43 dolarjev
 župnik Jože Cvelbar, ZDA, 70 dolarjev
 župnik Lojze Ilc, Brazilija, 10 dolarjev

CORREO
 ARGENTINO
 Suc. 6 y 7 (B)

TARIFA REDUCIDA
 CONCESION 6228

R. P. I. 1209421

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Izide dvanaestkrat na leto. Ureja ga Nikolaj Jeločnik, Zapiola 1723, I D, 1426 Buenos Aires, Argentina. Tisk Editorial Baraga SRL, Pedernera 3253, Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na: Ladislav Lenček CM, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. - Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Valentin Debeljak), Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. - Za podpisane članke odgovarja podpisnik.